FOTO

REDACTIE D. HELFFERICH

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE C. MISSET N.V. DOETINCHEM ★

Ridax chloorzilverpapier wordt over de gehele wereld erkend en gewaardeerd als hét amateurpapier bij uitstek voor contactdruk.
Ridax helpt U bij het bereiken van uitzonderlijk goede resultaten door zijn brillante gradatie, markante belichtings- en ontwikkelingsspeelruimte, zijn grote weerstand tegen warme of koude baden en tegen sluier van welke aard ook.

Ridax biedt U 6 contrastgraden: extra zacht (XZ), zacht (Z), normaal (N), hard (V), extra-hard (XV), ultra-hard (UV).
Met deze gamma van goed uitgewerkte contrastgraden maakt U goede afdrukken van de meest verschillende negatieven.

N.V Handelsonderneming GEVAERT, Scheveningseweg 110, Den Haag

Gevaert

PAPIERWARENFABRIEK

A. Dorgelo & Zonen

GOUDA

Speciaalfabriek voor

Verpakkingsartikelen

voor fotografen en fotohandelaren

★

FOTOMAPJES
FOTOZAKJES
ENVELOPPEN
in alle maten met en zonder strobordrug
KLEINBEELDMAPPEN
NEGATIEFALBUMS
voor kleinformaat 6 x 6 en 6 x 9 negatieven
BRIEFKAARTMAPPEN
ATELIERMAPPEN
NEGATIEFCOUVERTS
LOSBLADIGE REPORTAGE ALBUMS

Vraagt monsters en prijzen van onze

Enveloppen met veiligheidssluiting

PAILLARD

Opname-camera's:

H 16 Standaard-uitvoering. voor 16 mm film, in lederen koffer, voorzien van 10 × vergrotende en universeelzoeker.

Revolverkop met objectieven:
Kern Yvar 1 : 2,8 f = 16 mm
Kern Switar 1 : 1,4 f = 25 mm
Kern Yvar 1 : 2,8 f = 75 mm

Op aanvraag ook leverbaar:
Kern Genevar 1 : 1,9 f = 25 mm
Kern Yvar 1 : 3,3 100 mm
Kern Yvar 1 : 4 150 mm

H 8 camera Standaard-uitvoering. voor 8 mm film, in lederen koffer. De camera is voorzien van 10 × vergrotende en universeelzoeker

Revolverkop met objectieven:
Kern Switar 1 : 1,5 f = 12½ mm
Kern Yvar 1 : 2,5 f = 25 mm
Kern Yvar 1 : 2,8 f = 36 mm

VRAAGT INLICHTINGEN BIJ UW HANDELAAR.

Import:

EERSTE NEDERLANDSCHE FOTOGROOTHANDEL VAN 1868

v/h E. FISCHEL Jr N.V.

Geldersekade 86—88 - AMSTERDAM-C
Tel. 45001 - 42834 - 45377

Altijd juist belichte negatieven door

IKOPHOT

fl 122.–

De trefzekere ZEISS-IKON-belichtingsmeter voor zwart-wit- en kleuren-opnamen.

De IKOPHOT is zo handig, dat men hem gemakkelijk bij zich kan steken, zo licht, dat men hem in de jaszak nauwelijks merkt, zo eenvoudig **te bedienen, dat iedereen het begrijpt, zo ge**voelig, dat hij altijd en overal met slechts één meetbereik direct de juiste belichtingstijd voor elk diafragma aanwijst. Door een nieuwe wijze van het meten der belichtingssterkte óók voor moeilijke opgaven geschikt. De ideale meter voor elke foto- en smalfilmamateur, onverschillig met welke camera hij werkt.

Vraagt Uw fotohandelaar om inlichtingen en prospectus

SIEWERS & NIESEL

HOOFDVERTEGENWOORDIGING DER ZEISS FABRIEKEN - AMSTERDAM

Isopan of Isochrom?

Agfa

Isochrom
Fijnkorrel Rolfilm
18/10° Din

Zeer gevoelig, zeer orthochromatisch, volkomen antihalo; grote belichtings-speelruimte, grote aanpassingsmogelijkheid door de bijzondere gradatie, ook bij de grootste lichtcontrasten. Fijnkorrelig materiaal voor alle daglicht-foto's met en zonder geelfilter.

Agfa

Isopan-F Fijnkorrel
Rolfilm 17/10° Din

Zeer gevoelig orthopanchromatisch gesensibiliseerd voor de weergave van de juiste kleurwaarde, volkomen antihalo; fijnkorrelig, bijzonder geschikt voor vergrotingen. Grote belichtingsspeelruimte, prachtige gradatie. Het materiaal voor alle dag- en kunstlichtopnamen.

Agfa

Isopan-ISS
Rolfilm 21/10° Din

Zeer grote gevoeligheid voor kunst- en daglicht; zeer orthopanchromatisch gesensibiliseerd voor de weergave van de juiste kleurwaarden; volkomen antihalo. Grote belichtingsspeelruimte. Het materiaal voor alle kunstlichtfoto's, maar ook voor daglichtopnamen, vooral bij ongunstige lichtverhoudingen

Het is niet noodzakelijk altijd Isopan te gebruiken.

De Agfa Isochrom film is voor daglicht-opnamen even geschikt. De gevoeligheid is gelijk aan de Isopan-film - de belichtingsspeelruimte eveneens. Bovendien heeft de Isochrom film een grote aanpassingsmogelijkheid. En wat tenslotte ook voor alle andere Agfa films geldt: de wereldbekende naam geeft U de zekerheid van superieur, betrouwbaar materiaal.

Vraag naar Agfa FILMS EN CAMERA'S

Door inruil verkregen camera's

Foca 24 x 36 mm met F 3.5 gekopp. afstandmeter, in tas — als nieuw	f 225.—
Contax IIa met Sonnar F 1.5 model 1951, in paraattas, zeer weinig gebruikt	„ 1.150.—
Contessa 24 x 36 mm met Zeiss Tessar F 2.8 in paraattas	„ 495.—
Super Pontura 6 x 9 cm met Zeiss Tessar F 4.5 niet-coated in Compur, met gekopp. afstandmeter	„ 225.—
Argus 24 x 36 mm gekoppeld, anastigmaat F 3.5 coated, Amerikaans model, gesynchroniseerd met flash-apparaat en tas	„ 225.—
Argus 24 x 36 mm met F 3.5 coated, gesynchroniseerd met flash-apparaat en tas	„ 125.—
Voigtländer Bessa 6 x 9 cm met Vaskar F 4.5 in Compur	„ 125.—
Rolleiflex 6 x 6 cm met Tessar F 2.8 coated, gesynchroniseerd, compleet met originele geelfilter, zonnekap, lichtkap, Proxar lens, in paraattas, als nieuw	„ 750.—
Ikonta 24 x 36 mm met Novar F 3.5 Prontor S., gesynchroniseerd	„ 185.—
Aiglon 6 x 6 cm met Angénieux F 4.5, snelheden 1/10—1/150 sec en B.	„ 75.—
Super Ikonta 6 x 6 cm met Tessar F 2.8 Comp. Rapid in tas	„ 425.—
Kardon 24 x 36 mm met Kodak-Ektar F 2.0 coated, in tas	„ 450.—
Praktiflex 24 x 36 mm met Berthiot F 2.8 in tas	„ 225.—
Zeiss Ercona 6 x 9 cm met Novar F 4.5 in Junior sluiter	„ 75.—
Voigtländer Bessa 6 x 6 cm met Skopar F 3.5 Prontor II	„ 125.—
Exacta 24 x 36 mm met Biotar F 2.0 — model 1951 — met tas	„ 795.—
Praktiflex 24 x 36 mm met Victar F 2.9 in tas	„ 99.—
Praktiflex 24 x 36 mm met Berthiot F 1.5 in tas	„ 325.—
Retina I 24 x 36 mm met Xenar F 3.5 in Compur	„ 85.—
Finetta 24 x 36 mm met F 5.6	„ 19.50
Zeiss Nettar 6 x 6 cm met F 4.5 in Pronto	„ 110.—
Super Ikonta 6 x 6 cm met Tessar F 2.8 en ingeb. belichtingsmeter — model 1951 — in tas	„ 750.—
Zeiss Ikon 6 x 9 cm met Novar F 4.5 in Pronto, met ingeb. zelfontspanner	„ 110.—

8 mm Opneemcamera's

Paillard H. 8 met revolverkop, compleet met Berthiot F 1.9 - 12½ mm, F 3.5 - 35 mm, F 3.5 - 75 mm	f 1.250.—
Eumig met Schneider F 1.9 en ingeb. belichtingsmeter	„ 475.—
Ciné Nizo met Rodenstock F 1.9 - 4 snelheden, in tas	„ 425.—
Siemens F 2.2 laatste model, voor dubbel acht films	„ 375.—
Zeiss Movikon met F 2.0, verschillende snelheden, éénbeeld-as	„ 325.—
Siemens met F 2.5 en cassetten, afstanden van 25 cm tot oneindig	„ 325.—
Revere met F 2.5 en 4 snelheden	„ 245.—

8 mm Projectoren

Agfa Movector met 200 Watt lamp en koffer	f 475.—
Kodascope model 45 met 200 Watt lamp	„ 425.—
Ercsam met 400 Watt lamp, transformator en koffer	„ 450.—
Eumig met 400 Watt lamp, transformator en koffer	„ 650.—

„FOKA" n.v.

Admiraliteitsstraat 8 abc. - 2e Middellandstraat 23
ROTTERDAM
Telefoon 22242 - 24422 - 34644

MANNESMANN

Multiblitz III

het lichtst in gewicht
het grootst in lichtopbrengst
het snelst in opladen
het betrouwbaarst in uitvoering

Multiblitz Junior

het ideale amateur-
flits-apparaat

FOTO
KINO
LUX

Naussaukade 361
Roelof Hartstraat 4
Joz. Israëlskade 43
AMSTERDAM

ILOCA Ia

met Ilitar 2,9, volgesynchroniseerd, rompontspanner en sperinrichting met Prontor S sluiter

f 191.–

ILOCA IIa

met Ilitar 3,5, volgesynchroniseerd, rompontspanner en sperinrichting met Prontor S sluiter. **Gekoppelde Duitse** kleinbeeldcamera voor slechts

f 299.–

ILOCA STEREO II

met 2 Ilitar objectieven 1 : 3,5 f = 3,5 c.M., beeldgrootte 24 x 23 mm

f 560.–

Vraagt Uw fotohandelaar inlichtingen

Importeur :

BOAS Foto-Import

Groenburgwal 89 - Tel. 35684 - 35863 - Amsterdam-C.

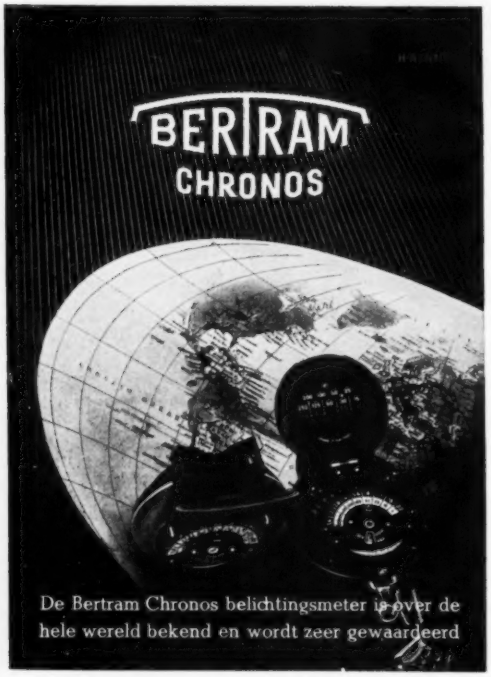

De Bertram Chronos belichtingsmeter is over de hele wereld bekend en wordt zeer gewaardeerd

FILMSTROKEN

kunnen door de fotohandel betrokken worden bij de

Filmstrookonderneming „FIPRON",

KINDERDIJKSTR. 65, AMSTERDAM-Z. TEL. 98332

Wij maken ook aan de hand van losse foto's series in opdracht

TER OVERNAME AANGEBODEN goed renderend

fotografisch atelier annex kleine fotohandel

Voor harde werker zeer rendabel. Alleen kapitaalkrachtige personen gelieven te reflecteren.

Brieven onder No. 485920 Foto aan het bur. van dit blad.

Sinds 1898

„LERO 222"

VLOEIBAAR ADHAESIEF

v. h. krimp- en rekvrij opplakken v. foto's

Zie het artikel v. d. heer Helfferich in FOTO d.d. Juli 1950 en v. d. heer C. J. v. Ledden Hulsebosch in FOCUS van 20 Aug. 1949

Thans ook in tubes leverbaar

Via de fotohandel leverbaar

Alleenvertegenw. voor Nederland: „TOM PAPIER", Nieuwe Hilversumseweg 4, Bussum

CHEMISCHE FABRIEK „LERO" DUIVENDRECHT

TEL. OUDERKERK A/D AMSTEL 365 (K 2973)

FOTO

7e Jaargang no 5 - Mei 1952

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELD FOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen.
Officieel Orgaan van de Nederlandse Fotografen Kunstkring.

●

Redactie: D. Helfferich.
Redactie adres: IJsselkade 24, Doetinchem. Telef. 341 en 342.
Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer N.F.K.
Druk: Smit - Hengelo.

●

Uitgave: Uitg. Maatschappij „C. Misset" N.V., Doetinchem; postgiro abonnementen 502259. postgiro advertenties 502260; postgiro afdeling Boekhandel 502258. Postrekening voor België Antwerpen no 308163. Telefoon Doetinchem 341 (3 lijnen).

●

Verschijning: Maandelijks, op de Vrijdag omstreeks het midden van de maand, behoudens bij bijzondere evenementen.
Abonnementsprijs: *f* 9.90 per jaar bij vooruitbetaling voor leden van bij de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen aangesloten verenigingen en clubs - voor niet-leden *f* 11.— per jaar bij vooruitbetaling; voor het buitenland (behalve België) *f* 12.50. Abonnementsprijs voor België frs 225 per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers *f* 1.—, in België frs 20.

●

Uit de inhoud:

	blz.
Photokina	113
Onderzoek Promicrol ontw.	116
Fotoduivel no 2	119
Beoordelingen	120
50 Jaren N.F.K.	122
Uitslag FOTO-wedstrijd	131
Op de Snijtafel	132
Bondsnieuws	137

Foto op de omslag:
Nico Jesse (Fotoschouw 1952)

Van de Redactie

Op een dier heerlijke zomerdagen in het laatst van April zijn we voor U naar Keulen geweest, hebben manmoedig de rug toegekeerd aan de lichttover der Rijnoevers en zijn de toch altijd ietwat bedompte atmosfeer der Messehallen ingestapt om de Photokina voor U te bekijken.

Denk nu niet dat onze stemming mismoedig was door voorjaar en mooi weer, want tenslotte heeft een dergelijke reuzen-expositie, waar men steeds „het laatste woord" op fotografisch gebied zowel als de allermooiste instrumenten en apparaten ontmoet en ter hand nemen kan, een uiterst sterke bekoring voor iemand die zijn hart verpand heeft aan de fotografie.

Nu pleegt een verslag als dit, dat dan het allernieuwste opsomt, op sommige lezers een deprimerende invloed te hebben. Dat zijn dan de mensen, die na jaren popelen eindelijk die mooie camera verwierven, die camera vol extra-snufjes en dan lezen zij dat er nog weer een ander gemakje, of een gemakkelijk-andersheidje aangekomen is, zodat er dus opnieuw iets te wensen blijft...

Als wij ons stellen op het standpunt, dat de dingen optimistisch opgevat en ervaren moeten worden, dan heeft deze Photokina 1952 een groot winstpunt te bieden: deze mensen zullen dit jaar, althans deze zomer, gelukkig kunnen blijven. Want deze Photokina bood niets nieuws. Natuurlijk was er iets, hier en daar, en dat zullen wij ook getrouwelijk gaan vermelden, maar door-de-band genomen, neen. Weet U wat de grootste emotie der Photokina geworden is: het kleine Philips Photoflux-lampje van 48 pfenning (hier 45 cent), en dit is welhaast symbolisch. Men voelt algemeen de noodzaak dat de prijzen omlaag moeten, omdat de omzetten teruglopen en daarom investeert men geen grote kapitalen in nieuw gereedschap, dat voor een nieuwe vorm of lijn nu eenmaal noodzakelijk is. Dit gereedschap immers moet in enigerlei vorm weer terugbetaald worden. Een der fabrikanten zei ons: wij zijn geen automobielfabrikanten, die elk jaar met een nieuwe stroomlijn moeten komen. Handhaving van het bestaande dus en verdere verbetering of uitbreiding daarvan, zolang dat niet kostbaar werd, of voorzover het reeds lang in voorbereiding was.

Op deze fotojaarbeurs bleek het kleinformaat nog zeer levenskrachkrachtig. Reeds vroeger merkten wij op, dat het buitenland (Amerika voorop) zich van het kleinformaat ging afwenden, in Duitsland blijft het nog een geliefd formaat. Vorig jaar merkten wij nog op, dat de

talloze kleinformaat-camera's, toen gebracht, een misgreep van de Duitse industrie waren, wat de export betreft. Inderdaad zijn er nu vele verdwenen, doch enkele wisten zich niet alleen te handhaven, doch beginnen een perfectie te bereiken die ze doet herkennen als blijvende concurrenten van de voorname Leica. Voor zover wij er nieuwigheden bij ontdekten, noemen we er enkele. De Akarette heeft nu een Radionar en een gekoppelde meetzoeker, een nieuw koppelingsprincipe vonden we in de Akarex, die bij optiek boven 12 cm een spiegelreflex met matglas heeft. Er is trouwens toch een „matglas-tendens", want de Finetta 99 heeft ook een matglasadapter gekregen. De tele-optiek daarvan heeft telkenmale een eigen raamzoeker, en de ring voor de verwisselbare optiek is zeer ruim (46 mm). Reeds op die punten verwerft deze camera, welker ontwikkeling (in Duitsland) het harde werken vertegenwoordigt van een Nederlander, een meesprekend karakter, doch bovendien kreeg hij naast zijn splectsluiter tot 1/1000 sec en X en M flitscontact, een veermotor, die automatisch 20 opnamen in 8 seconden verwezenlijkt. Men heeft trouwens ook elders met kennelijk scheve ogen naar de baanbrekende Robot gekeken, want de Futura (die met de Futura S kwam, universele Albada-zoeker tot F = 100 mm, en speciale cassettes die terugspoelen onnodig maken) is gekomen met de Futumat, waarmee een foto-snelvuurkanon ontstond. De Robot zelf veranderde niets, zocht het alleen in verdere accessoires, n.l. zoekers, w.o. een reflexzoeker, en zonnekap. De reflexzoeker heeft een beeldkader in groter zoekerveld, hij is voor de 75 en 100 mm optiek. De Robot-Star moet nog komen, deze zal een terugspoelinrichting hebben.

Voor de kleinbeurswerker ontstond d Iloca-Quick, met Ilitar 45 mm 1 : 3,5, variosluiter, transport met sluiterspanning gekoppeld. Voorts: de Regula I c heeft de Steinheil Culminar 1 : 2,8, en de Iloca-Rapid heeft alles op alles gezet voor zeer snel werken. Iloca ontwikkelde trouwens zeer sterk, door nu ook een Iloca-stereo te brengen (nog steeds kleinformaat, met beeldjes 24 x 25 mm) met een automatische beeldteller en doorschakeling der beeldparen. Het lijkt ons een uitstekende camera voor matige prijs.

Nog steeds is er meer, zoals de Rectaflex, met zowel een reflex-matglas instelinrichting als een optische afstandsmeter in het beeld (zg. Duo-focus) en de Ucanet met 1 : 4,5 of 1 : 2,5 optiek, de laatste 157,50 mark, die het kleine broertje van de Ucaflex, evenzeer een kleinformaat reflexcamera (048 mark met 1,9 optiek).

Tegenover dit alles staat de Leica rustig en voornaam in de zekerheid van zijn precisie-constructie, en practisch geen nieuws. Een balginstelapparaat met spiegelreflexstuk, dat verbeteringen onderging, de flitsbatterij nu nog alleen als het zeer betrouwbaar gebleken condensatorsysteem, terwijl de Leica Ic werd gesynchroniseerd en daarmee de titel If verwierf.

Er sneuvelden kleinformaatcamera's, d.w.z. wij zagen die in Keulen niet meer, die overbleven worden steeds geraffineerder en verzorgder. Het werden of worden camera's die meetellen.

Daarnaast kwam Zeiss Ikon met een nieuwe k.f.-camera, de Contina, bedoeld voor de kleinere beurs, die terecht toch ook iets goeds wil hebben. O.i. voldoet deze Contina daaraan zeker.

De electronische flits vierde nog steeds hoogtij, de Ultrablitz-reporter van Bleupunkt breidde de mogelijkheden nog uit door een inrichting voor zowel directe als vertraagde ontsteking (al naar de synchronisatie van de sluiter), en ook aansluiting op een electro-magnetisch bediende sluiter. De Elmed-blitzer gebruikt de Osrambuis BL9 met 500 Volt werkspanning. Mannesmann dacht aan de amateur met zijn Multiblitz Junior, die lager in prijs ligt en nog toestaat met f : 4,5 op 7 meter afstand te flitsen op 17/10 DIN. De Blitz-Wetzlar van Kurt Kühn werkt met een droge batterij (die 65 mark kost) en biedt het plezierige voordeel, dat men de ontladingsenergie regelen kan op 50, 70 of 150 Joule. Rebikoff was er met zijn flitsapparatuur en onze landgenoot Prinsen toonde zijn Prinsen-electronenflits.

In de laatste oorlog ontwikkelde men een ringvormige ontladingsflitsbuis, die om de lens gebogen ligt, teneinde schaduwloze documentatiefoto's door leken te kunnen laten maken. Het heeft ons altijd verwonderd, dat deze „ter ziele" ging, omdat het schaduwloze karakter aparte voordelen hebben kan in bepaalde gevallen, en zeker voor wetenschappelijke documentatie (wij denken ook aan kleurenfotografie). De Vitron, nu Witron geheten, brengt deze ringvormige buis nu weer terug; hij zit dus om het objectief heen.

Op kleurenfilmgebied bleef de stand van zaken dezelfde. Agfa belooft in Mei de omkeer-kleurenfilm (kleinformaat) weer te zullen leveren. Ferrania toonde zijn producten in een grote en mooie stand. Of Gossen nog iets deed met zijn kleurtemperatuurmeter weten wij niet, want Gossen was niet op deze tentoonstelling (ook enkele andere zeer belangrijke industrieën ontbraken!), toevallig vernamen wij dat de Sixtomat J nu zo geijkt is, dat de gebruikelijke ruime belichtingsmarge (principe: liever iets te ruim dan te mager) niet meer bestaat. Dit betekende een zorgvuldiger ijking, waardoor hij voor kleurenwerk beter geschikt werd. Onze landgenoot Prinsen, die vorig jaar reeds zeer grote belangstelling in Keulen trok bij alle buitenlanders, bracht de Kelvinameter in een nieuwe uitvoering met een filteraanduiding in mireds (micro reciprocal degrees), betgeen het toepassen van de kleurtemperatuur correctiefilters ook op wetenschappelijker basis brengt. De filters zijn nu ook verkrijgbaar in 31 mm diameter. De meter is voorzien van een opalen halve bol, een z.n. opalon.

Enkele losse aantekeningen, die wij nog maakten:

De Combiner is nu een combinatie van afstandsmeter en optische belichtingsmeter, zonder er groter van te worden; het kon er juist tussen. Het meetveld is rood op een blauwe grond, wat wonderlijk lijkt, doch zeer practisch is. Bij de Rollei's geen nieuws, het stereo-schuifstuk is er weer.

De Kilorflex II (van de prachtige Kilfitt-apparaten) heeft nu geen loodrechte zoeker meer, doch een dakkantprisma met een zoekerstand op 45°. De linker- en rechterkant staan dus nu ook niet meer verwisseld. Het model I kan in de II omgebouwd worden.

Kindermann zorgde voor een zeer helder verlichte donkerekamer door een kwiklamp met filter ervoor. Osram heeft een superhogedruk-kwiklamp XBO 160 met daglichttemperatuur: 5500—6000 °Kelvin.

Rodenstock breidde de Heligonsetie uit voor 6 x 9 en 9 x 12 camera's (iets grotere beeldhoek door 90 en 127 mm optiek).

Schleussner maakt een nieuwe film met bijzonder fijne korrel, de KB 14, dus kleinformaat met 14/10 DIN.

Seiffert (statieven) stelt zich veel gemak voor van de Fotoroller, een statief op wielen met een zitplaats daaraan vast voor de fotograaf. Statieven blijken rare dingen te worden, er is ook een statief te koop met een ingebouwde belichtingsmeter. Om het meenemen te animeren?

Mimosa is definitief weer aan de markt met zijn kwaliteitspapieren: Velotyp, Velotyp-Rapid voor warmzwarte vergrotingen, Helioton en Sunotyp (beide contactpapieren met bruine beeldtint), het Sunotyp ook in zwart. Ook het Corbon-braun is er weer, en voorts Verda, groen ontwikkelend en 3 x gevoeliger geworden.

De Correxdoos van voor de oorlog is weer terug, er is nu ook een Combie-dor ontwikkeldoos voor vlakke films 6½ x 9 tot 10 x 15.

Een voorbeeld van de tendens naar goedkoper camera's is b.v. de Dacora (met spiegelinrichting, optische zoeker en schoentje, 6 x 6) met een behoorlijke anastigmaat, die straks bij ons f 95,— gaat kosten met 6,3 optiek, f 115,— met een 4,5 en f 158,— met een 3,5 objectief. Eenvoudig, maar goed.

Agfa brengt de Solinette, met 3,5 Apotar in Prontor VS, een kleinformaatcamera voor 36 opn. voor 146 mark. Zeiss Ikon heeft een smalfilmcamera die bij het opnemen in de breedte ligt, zodat men hem stabieler met twee handen kan vasthouden.

De projector Agfa Karator heeft nu ook 25 cm optiek gekregen en een uitstekend projectie-voorzetstuk voor micro-preparaten. Ook het microscoop-objectief past hier op. Een badverwarmer van bunarubber, regelbaar tot 400 Watt, doet griezelig aan maar werkt voortreffelijk (Agfa).

Stereo. Er was reactie te verwachten op de bioscoopstereofilm. Veel is er nog niet, doch de tekenen zijn er. Bolex-Paillard heeft een mooi smalfilm voorzetstuk, passend op de normale camera. Sawyer kwam met de View-Master Personal stereocamera, een „amateur-rijp" apparaat, waarvan men zich voorstelde dat het de sensatie van de Photokina worden zou (wat het niet werd).

Dan praten we liever over de amateur-geluidsfilm. We hoorden de Pathex-magneetfilm, en vonden dat lang niet slecht. Het gaat zo. U draait normaal uw Pathé-film, en zendt hem naar de fabriek voor ontwikkelen en omkeren. U kunt er dan een magneetbandje op bestellen of niet, de fabriek kan dit er n.l. op aanbrengen. Het speciale projectieapparaat stelt u in staat, de film te projecteren en er tevens geluid op te synchroniseren. Dat gebeurt dus nadat de film gemonteerd is, zodat alles synchroon blijft. Bevalt het geluid niet, of is het niet geslaagd, dan „veegt" u het er weer af en zet er opnieuw geluid op, enz.

Ampro komt in Juni in de V.S. met een Magneet-geluidsprojector.

Kunsthars. Dr Riemerschmidt, München, levert een box uit kunsthars, maar — schrik niet — met een anastigmaat 1 : 3,5. Dus zit er een afstandsinstelling op, én een scherptedieptetabel. Verder: een motiefzoeker en een raamzoeker.

Iets dergelijks is de Plascaflex van 135 mark, met een Staeble Plasconar 1 : 3,5 75 mm, dat is een bakelieten „Rollei". Wij durfden hem niet erg heet te pakken, hij mocht eens vallen.....

Proximeter staat voor een langwerpig en niet zeer fraai maar zeer doelmatig stuk glas (smalle rechthoek), dat men o.a. op de Agfa-Karat kan zetten. De meetzoeker wordt dan parallax-vrij op korte afstand.

Ontwikkelaars. De Promicrol (May & Baker was er) baarde nogal opzien, men gelooft het niet erg, daar..... Hauff Atofin wordt gebracht als een nieuwe f.k.-ontwikkelaar, die geen overbelichting vergt. Perutz Perufin als universele f.k.-ontwikkelaar dito en een korrel „bijna even goed als van een echte f.k.o.".
Tetenal Ultralin gaan we voor u onderzoeken, en daar krijgt u nog een verslag van. Tetenal heeft steeds bijzonder mooie producten gemaakt.
Voor Exakta-vrienden is het wel interessant te weten, dat nu alleen de Exakta-Varex nog geproduceerd wordt, de oudere Kine-Exakta-modellen zijn uit de fabricatie genomen. De tussenzetstukken, tubi, maken de Exakta-Varex nog steeds tot de klasse-camera voor micro en macro, zonder kostbare hulp-apparaten.
Vorig jaar meldden wij de reactie op de voortreffelijke vondst: Color-Skopar. Toen ging reeds iedereen op dit „Color" in, een bekende fabriek gaf zelfs een papiertje uit, waarop nadrukkelijk — en met beleefde woorden — dit „color"-principe werd aangevallen als een bij hen reeds altijd bestaan hebbend principe. Het was een publiciteitsvondst, die gelukkig ruggesteun had in een werkelijk goede optiek, maar hij heeft toch nog steeds een staartje. Vrijwel overal stond vermeld, dat de optiek „farbkorriggiert" was, en een argeloos mens zou menen, dat langzamerhand elk redelijk lensje vrij van chromasie zou zijn, aangezien dat een der eerste correcties was die men uitknobbelde. Enfin, men jokt tenslotte niet, en dat is al heel wat.

VS oftewel „vollsynchron" is nu ook gebruikelijk: eindelijk zijn practisch alle ingebouwde centrale sluiters werkelijk gesynchroniseerd.
Bij Bertram (electrische belichtingsmeters) kijkend, troffen we zowaar nog een prettige verrassing aan. Men heeft ons daar een 6 x 9 camera in handen gegeven, die er zijn mag. Hij is van het schaar-type als de Plaubel, doch constructief weer anders. Hij heeft Schneider optiek en diverse zeer plezierige versierselen. Er is matglasinstelling, waarbij de cassette er verend tussengeschoven wordt, doch ook een optische zoeker, en een afstandsmeter. De afstandsinstelling is achterop afleesbaar en verspringt automatisch als er andere optiek wordt opgezet. De achterzijde is verstelbaar voor ontheckingswerk. De zoeker wijzigt automatisch met de brandpunts-afstand der optiek en heeft parallax-correctie. De gekoppelde afstandsmeter wijzigt zich eveneens automatisch met de optiek. Kortom, dit is een camera naar ons hart, voor 6 x 9, met als optiek de Schneider Xenar, Tele-Xenar en Angulon, resp. 105, 180 en 65 mm brandpuntsafstand. De camera heeft zowel van voren als van achteren een balg, de laatste voor grote beweeglijkheid van het matglas.
In feite vonden wij nog bij de oude bekende firma's de meeste activiteit bij Zeiss-Ikon, die naast de Contax IIa de Ikoflex IIa brengen (Rollei principe) en de reeds genoemde alleraardigste Contina. Daarnaast dan de Movikon 8, de filmcamera die in de breedte voor de ogen wordt gehouden, hetgeen inderdaad wel plezierig blijkt, hoewel in de eerste ogenblikken wat onwennig. De interne constructie werd dus anders, en is heel interessant en logisch opgelost; o.a. liggen de spoelassen evenwijdig aan de objectief-as. Het is een 8 mm camera met 10 mm optiek (Movitar 1 : 1,9).

Dan rest ons nu nog te spreken over de geëxposeerde foto's. Terwijl deze vorig jaar als een vrijwel ondoorreebare rijstebrijberg in de grote ruimten achter de eigenlijke Messehallen waren opgepropt, en wij als gewoontebeestje dus daar weer heenstapten, vonden wij hier „slechts" een expositie Abbild und Sinnbild, waar de foto's wel verzorgd waren geëxposeerd, en alle schakeringen wel werden gegeven, doch niettemin een bepaalde magerheid van het geheel zich opdrong. Het was in zijn gedistingeerdheid toch iets te ijl. Het gebodene was goed.
De feitelijke expositie bevond zich nu op de bovengalerijen van een der hallen, en dit kon het feit niet verbloemen, dat aan deze beurs door belangrijk minder exposanten werd deelgenomen dan vorige jaren. Er waren hier en daar pijnlijk-lege gaten, zoals we ook een Braun-shaver demonstratie minder goed konden verteren.
Op de bovengalerij dan werd ons getoond „Das europeische Bildnis", en daarvan hebben wij genoten. Eminent werk van velen der bekendste werkers opende de rij, waarin vooral een Strelow, een Boubat (om met een naamsaanduiding voor de aard van het werk te volstaan) het karakter stelden, en Mosklet ons met prachtige pseudo-solarisaties bocide, daarna de F.I.A.P.. Dan zoekt men direct naar de Bondsbijdrage, dus naar de Hollanders, en zij bleken verre van de minsten in dit internationale gezelschap. Hier willen wij even een opmerking maken, dat dit werk, hoe goed ook, tegenover enkele andere landen toch nog een wat matte indruk maakte. Er waren mattere, doch ook brillanter collecties. Dit komt door de papierkeuze, men werkte op crème getinte papieren en mattere oppervlakken. Wil men hier inderdaad krachtig naar voren komen, dan is er slechts één oplossing: glanzend wit papier.
Deze vergrotingen waren waarlijk fors genoeg, doch de papieraard stelt grenzen. Als diezelfde mensen met hetzelfde negatief op ander papier werken, wordt automatisch het effect sterker en hun succes nog groter. Dit lijkt ons een punt voor ernstige overweging, waarbij het besluit collectief genomen zou moeten worden.
Het Centralverband des deutschen Photographenhandwerks was goed in zijn zwart-wit, doch naar onze, internationaal beter dan zij georiënteerde inzichten, veel zwakker in kleur. Zij hebben dan ook de ogen uitgekeken naar de Amerikaanse inzendingen, o.i. terecht. Steeds opnieuw ervaart men dat de Duitsers slecht georiënteerd zijn over wat het buitenland doet en fabriceert.
Krachtig werk toonde de Gesellschaft deutscher Lichtbildner.
Fotoform was er eveneens met een grote collectie, en het moet ons van het hart, dat deze ons tegenviel. Wij hebben een volledige, haast intensieve belangstelling voor de experimentele fotografie, doch wat hier geboden werd, was heel vaak gewild-experimenteel, veel te ingewikkeld om direct aan te spreken, en uiterst vermoeiend om te doorgronden. Dit is zeker de weg niet, het lijkt welhaast, of men het pas goed gaat vinden als het daverend-extreem is geworden.
Verfrissend stond daar tegenover de collectie van Life, met de beste persfotografie die we ooit bijeen zagen, en met prenten die veel méér waren dan perskieken. Een heel wat simpeler en directer uitingsvorm dan Fotoform te bieden wist.
Vergetend dat het kleurenreproducties (4 kleuren boekdruk) waren, vergaapten de Duitsers zich aan een prachtcollectie uit Vogue en Harpers' Bazaar. Het was ook eminent werk, waarin visie, lijnwerking en kleurcompositie even verrassend decoratief bleven zonder het modieuze onderwerp geweld aan te doen, en een feit is, dat de Duitse kleurenfoto's dat te eenmalen missen. Tenzij het operatiefoto's e.d. zijn, blijven het gaarne gekleurde platen.
Deze omvangrijke expositie, waar wij intens van genoten hebben, sloot af met een Japanse afdeling, die eens te meer accentueerde het grote verschil tussen de Chinees en de Japanner, want de laatste is welhaast europees in zijn stijl geworden, en volgt alle stromingen getrouwelijk na; het slotstuk vormde de Photoreporter, met zeer goed Duits perswerk (en vele malen de Bundespraesident).

Rest ons nog een slotbeschouwing. Om de geëxposeerde foto's was de Photokina 1952 een Keulse reis waard, om de apparatuur, eerlijk gezegd, niet. Deze expositie bleek een teruggang t.o.v. vorige jaren. Enige vooraanstaande industrieën waren er niet, vermoedelijk waren er vele kleinere evenmin, gaten werden opgevuld, niet altijd even onopvallend. Er was weinig moed aanwezig iets nieuws te ondernemen, meer neiging het bestaande te handhaven. Ja, er was zelfs een tendens, volgend jaar maar geen Photokina meer te houden (bij de exposanten). Hoewel wij dat laatste betwijfelen, was toch wel zeer duidelijk, dat de Duitse fotografische industrie, die snel doende is de achterstand voorbij te streven, de terugslag ernstig voelt in zijn export. In het eigen land moge een actie tegen weddebelasting dan volledig geslaagd zijn, het buitenland maakt langzamerhand het fotograferen onmogelijk. En dat geldt ook voor ons eigen Nederland.

Men verzoekt ons er de aandacht op te vestigen, dat in overleg met de jury de termijn voor inzending voor de *Keukenhof-fotowedstrijd* is verlengd tot 1 Juli 1952, teneinde meer deelnemers in de gelegenheid te stellen hun foto's op het vereiste minimumformaat van 13 x 18 cm te brengen.
Bij goed weer héeft men dus nog zijn kansen in dit lustoord van bloem en landschapsschoon te Lisse.

De Rotterdamse *Diergaarde Blijdorp* heeft weer een fotowedstrijd uitgeschreven, waaraan 4 gegradueerde klassen zijn verbonden, met flinke prijzen. Sluiting: 20 September. Wedstrijdformulieren zijn ook gedeponeerd bij de Rotterdamse fotohandelaren.

Met ingang van 1 Mei j.l. is het Secretariaat van de *Nederlandse Vereniging van Leveranciers van Foto-Producten* (Vakgroep Groothandel in Foto-Artikelen), zowel als het Secretariaat van de *Stichting Film en Foto*, gevestigd aan het Spui 23/27 (ingang Handboogstraat 2) te Amsterdam-C. Telefoonnummers: 31382, 33614 en 38152.

Opnieuw werden we verrast met een voortreffelijk uitgevoerde volledige *catalogus* der *Philipsproducten*, die dus ook alle fotografische artikelen vermeldt.

Onderzoek van de Promicrol ontwikkelaar

slot: chemische samenstelling en ontwikkeltijden

Persoonlijk interesseerde mij bijzonder het gedrag van PROMICROL bij ontwikkelen tot hoge gammawaarden, in verband met mikrofotografie. Er werden proeven gemaakt op GEVAERT *Microgran* en *Gevapan* bij kwiklicht en een geelgroenfilter, dat alleen de gele en groene kwiklijnen doorlaat. De belichting bleek onder deze omstandigheden ca 5 x korter te kunnen zijn, dan bij gebruik van SEASE-III als ontwikkelaar. De Microgran film werd ontwikkeld tot gamma 1,2 in het rechte curvegedeelte en de korrel vergeleken met die, welke door SEASE na ontwikkelen tot hetzelfde gamma wordt gegeven. *Bij dit negatiefmateriaal bleek het verschil tussen het resultaat met PROMICROL en SEASE verkregen, veel kleiner te zijn dan in de reeds besproken andere onderzoekingen betreffende de korrel.* Als praktijkproef werden nu in het vergrotingstoestel 30 x vergrotingen vervaardigd met behulp van een mikroskoopobjectief, dat de plaats van het normale vergrotingsobjectief innam, op *ultra-hard wit glanzend papier* en met zodanige belichtingstijden dat de korrel zo sterk mogelijk zichtbaar gemaakt werd. Onder deze omstandigheden was het verschil in resultaat tussen PROMICROL en SEASE-III praktisch te verwaarlozen. Aangezien SEASE-III voor het bereiken van gamma 1,2 - 1,3 een ontwikkeltijd van 45 minuten vraagt, terwijl PROMICROL er maar 20 minuten voor nodig heeft, is dit van grote betekenis. De genoemde gammawaarde geldt alleen voor het rechte gedeelte van de gradatiecurve; in de voet is het gemiddelde gamma bij 20 minuten ontwikkeltijd nog maar krap 0,7.

4. *CHEMISCHE SAMENSTELLING VAN PROMICROL*

PROMICROL wordt geleverd in verpakkingen, welke een tweetal zakjes met droge stoffen bevatten. Het kleinste daarvan bevat de ontwikkelstoffen, die het eerst moeten worden opgelost in water van ca 50 °C, terwijl de inhoud van het grotere zakje met de overige bestanddelen pas wordt toegevoegd, wanneer de ontwikkelstoffen grotendeels opgelost zijn.

De hoge temperatuur voor het afzonderlijk oplossen van de ontwikkelstoffen is nodig, omdat één van beide *glycine* is, dat in koud water slechts zeer weinig oplost (0,25 gram in 100 ml). *Volledig* oplossen vóór het toevoegen van de inhoud van het tweede zakje is niet nodig, aangezien het evt. nog niet opgeloste deel van het glycine met het alkali volledig in oplossing gaat. Voor ontijdige oxydatie der ontwikkelstoffen bij 50 ° behoeft niet te worden gevreesd, want de oplossing van deze afzonderlijk reageert zuur.

De tweede ontwikkelstof is een nieuwe vinding, n.l. van DAVID HUGH OAKLEY JOHN & GEORGE TERENCE JAMES FIELD en ontwikkelaars, waarin deze stof wordt toegepast, zijn door de firma MAY & BAKER gepatenteerd. De stof is 2-(β-hydroxy-aethyl)-para-aminophenolsulfaat en is dus chemisch verwant aan para-aminophenol (o.a. voorkomende in rodinal en perinal).

Door de aanwezigheid van een zijketen met een alcoholische OH groep is de bestendigheid tegen luchtoxydatie groter, terwijl deze zijketen ook aansprakelijk zou moeten zijn voor de bijzondere eigenschappen ten aanzien van het geven van een veel fijnere korrel dan met p-aminophenol in de regel bereikbaar is. Het is mogelijk, dat dit slechts een gevolg is van de grotere oplosbaarheid van de vrije base, waardoor de nieuwe ontwikkelstof bij een lagere pH toegepast kan worden dan p-aminophenol.

Volgens MAY & BAKER heeft de nieuwe ontwikkelstof echter ook een oplossende werking op zilverbromide, zoals dit ook bij para-phenyleendiamine het geval is. Met de nieuwe stof als enige ontwikkelstof kunnen ontwikkelaars worden samengesteld met fijnkorrelige werking en hoog rendement ten opzichte van de effectieve emulsiegevoeligheid, doch met aanzienlijk langere ontwikkeltijd. De toevoeging van glycine geeft een belangrijke verkorting van de ontwikkeltijd, echter met behoud van de gunstige eigenschappen. Het glycine vervult hier dus dezelfde functie als in de SEASE-III ontwikkelaar ten opzichte van para-phenyleendiamine; de zeer lange ontwikkeltijden van een zuiver p-phenyleendiamine-recept (SEASE-I) worden door de glycinetoevoeging aanzienlijk verminderd, met praktisch volledig behoud van de zeer fijnkorrelige werking.

De verdere bestanddelen van PROMICROL zijn *natriumsulfiet*, waarvan de concentratie in de normale gebruiksoplossing neerkomt op 100 g watervrij of 200 g gekristalliseerd per liter, *natriumcarbonaat* als alkalische stof, en een kleine hoeveelheid *natriumhexametaphosphaat*. Natriumhexametaphosphaat is in de fotografie reeds meer bekend onder de handelsnaam „*Calgon*"; deze stof voorkomt het ontstaan van kalkneerslag in de ontwikkelaar.

Kaliumbromide of andere remmende stoffen zijn afwezig.

De pH van de normale gebruiksoplossing bedraagt 9,06, hetgeen dus neerkomt op een aanzienlijk lagere reële alkaliteit dan bij para-aminophenolontwikkelaars het geval is; de gebruiksoplossingen van RODINAL bijv. hebben een pH van ca 11,5. (Voor een vergelijking der pH waarden van verschillende ontwikkelaars moge verwezen worden naar mijn boekje „*Fotografische chemicaliën*", p. 25).

5. *Ontwikkeltijden voor verschillende emulsies met PROMICROL*

De ontwikkeltijden voor een aantal emulsies kunnen worden gevonden in de navolgende tabel, welke geldt voor de normale verse gebruiksoplossing bij 20 °C in spiraaltanks met matige beweging. Deze tijden werden correct bevonden zowel voor ontwikkeling in de AGFA RONDINAX tank met langzaam continu draaien (in deze tank noodzakelijk wegens de niet gehele onderdompeling van de film) en ook voor een kleinbeeldtank van 300 ml inhoud met correxband, bij langzaam continu draaien van de spoel, of met intervallen van 1 minuut verscheidene malen met grote snelheid ronddraaien.

Bij continu krachtig bewegen in tanks, waarin de film doorlopend ondergedompeld is en een goede stroming mogelijk is (deze is beter in spiraaltanks dan in tanks met correxband) kunnen de aangegeven tijden met 20—30 % worden verminderd, terwijl in zeer kleine tankjes, zoals de ENVOY voor kleinbeeldfilm, eveneens in zeer grote tanks, waarin geen goede stroming bereikt kan worden, een verlenging van 10—20 % nodig kan zijn.

FILM		Ontwikkeltijden in minuten					
		rolfilm			35 mm film		
	gamma:	0.6	0.7	0.8	0.6	0.7	0.8
AGFA	Isopan F				4½	6	7
	Isopan ISS				6½	7½	9
DALCO	Mezzochrome	10					
DUFAY	Ortho	8	10	12			
	Pan	11½	17				
ENSIGN	Ultrachrome	14	20	28			
	Panchromatic	10	14	20			
FERRANIA	Ultrachromatica	6½	8½	10½			
	Superpanchro F.520	7	8½	10			
	Superpanchro S.2				5½	6½	7½
	Superpanchro P.3				5	5½	6
GEVAERT	Microgran	6½	8	10	5	6½	8
	Panchromosa	5	6½	7½	7½	9	10½
	Gevapan 33*	9	10	11½			
	Superchrom	9	11	14½			
HAUFF	Pancola				10	17	30
ILFORD	Selochrome	7½	10	13			
	F.P.3	8½	11	14	7½	10	13
	H.P.3	8½	10	13	8	9½	11½
	Pan F				5	7	9
		0.6	0.7	0.8	0.6	0.7	0.8
KODAK	Panatomic X (Harrow)	7	8	10	7	10	13
	Plus X (Harrow)				7	9	12
	Plus X (Rochester)				9	11	14
	Super XX (Harrow)	11	18		7	9	12
	Super XX (Rochester)	10	13	13	7½	9	12
	Verichrome (Harrow)	9	11	14			
	Verichrome (Rochester)	8½	11	14			
SPO			10				

De ontwikkelcapaciteit bedraagt normaal 7 films in de 600 ml gebruiksoplossing. De belichtings- en ontwikkeltijdfactoren zijn daarbij mede afhankelijk van de inhoud van de tank. De volgende tabel geldt voor tanks met een inhoud van 250 ml of meer; voor kleinere tanks kunnen de factoren hoger liggen.

FILM No	*Ontwikkeltijd* v. d. 1e film vermenigvuldigen met	*Belichtingstijd* v. d. 1e film vermenigvuldigen met
2	1,1	1
3	1,2	1,2
4	1,325	1,2
5	1,45	1,3
6	1,6	1,5
7	1,75	1,7

Bij toepassing van de verdunningsmethode geldt de op de volgende bladzijde staande tabel voor de ontwikkeltijd. Deze tabel werd in enkele steekproeven juist bevonden, waarbij echter bleek, dat het raadzaam is, tijdens het ontwikkelen wat sterker te bewegen dan bij gebruik van de onverdunde ontwikkelaar.

Op de korreligheid der negatieven bleek de verdunning praktisch geen invloed te hebben. De invloed op de effectieve gevoeligheid hangt af van de tankinhoud. In een tank van 300 ml inhoud bleek een verdunning van 100 ml tot 300 hierop een verwaarloosbare invloed te hebben; bij sterkere verdunningen wordt de uiterste grens der mogelijke verkorting van de belichtingstijd verminderd. Wanneer men zich houdt aan de factor van ½ ten opzichte van de normale ontwikkelaars, dan kunnen alle verdunningen toegepast worden. Bij *kleine* tanks, zoals de RONDINAX met 140 ml, en de ENVOY, resulteert toepassing van de verdunningsmethode in verlies van effectieve emulsiegevoeligheid, vgl. met het gedeelte over het sensitometrisch onderzoek. Heeft men met een film op het uiterste minimum der belichtingstijden moeten werken, dan is het raadzaam in onverdunde ontwikkelaar te ontwikkelen, teneinde geen enkel risico te nemen.

Het is niet raadzaam om grote hoeveelheden verdunde ontwikkelaar gereed te maken, aangezien de houdbaarheid met de verdunning afneemt. Het beste is, steeds als voorraad alleen de normale oplossing te maken en hiervan pas direct voor het gebruik naar wens een gedeelte af te nemen en te verdunnen. Verdunde ontwikkelaar wordt na éénmaal gebruik weggegooid. MAY & BAKER beveelt voor de verdunningsmethode aan om de totale hoeveelheid van 600 ml ontwikkelaar te verdelen over 5 flesjes van bruin glas met gummistop (dus 120 ml per flesje) en dan de inhoud van elk flesje direct vóór het gebruik te verdunnen tot het volume van de tank, waarna de factor voor de ontwikkeltijd uit bovenstaande tabel wordt gevonden. Na 1 x gebruik wordt de verdunde ontwikkelaar weggegooid.

Het voordeel van deze methode is, dat steeds constante resultaten kunnen worden bereikt zonder dat men rekening behoeft te houden met een verlenging van belichtings- en ontwikkeltijd naarmate het aantal reeds ontwikkelde films toeneemt. Dit is een voordeel, dat ruimschoots opweegt tegen het iets lagere rendement van 5 films inplaats van 7 per totale hoeveelheid ontwikkelaar. Neemt men porties van 100 ml voorraadoplossing, dan kan het rendement op 6 films worden gebracht, hetgeen bij een totale tankinhoud van ca 200 - 300 ml geen merkbaar verschil in de te bereiken effectieve gevoeligheid zal opleveren, zolang men niet op de uiterste grens werkt.

Per volume-eenheid toegevoegde vol. delen:	Per 600 ml oorspronkelijke opl. toegevoegd volume, in ml (cm^3)	Totale volume, waarin de inhoud der standaardverpakking is opgelost: (ml)	Factor, waarmede de normale ontwikkeltijd vermenigvuldigd moet worden: voor gamma: 0,6	0,7	0,8
0,1	60	660	1,1	1,1	1,1
0,2	120	720	1,2	1,2	1,2
0,3	180	780	1,3	1,3	1,3
0,4	240	840	1,3	1,4	1,4
0,5	300	900	1,4	1,4	1,4
0,75	450	1050	1,5	1,6	1,6
1	600	1200	1,7	1,8	1,8
2	1200	1800	2,1	2,3	2,5
3	1800	2400	2,5	2,7	2,9
4	2400	3000	2,8	3,1	3,3
5	3000	3600	3,1	3,4	3,6
6	3600	4200	3,4	3,7	3,9

Afwijkende ontwikkeltemperatuur

Bij andere temperaturen dan 20 C° moet de ontwikkeltijd hieraan worden aangepast. PROMICROL mag niet worden gebruikt bij lagere temperaturen dan 15 °C en niet bij hogere temperaturen dan 24 °C. Wil men de hoogste effectieve gevoeligheid bereiken, dan vermijde men lage temperaturen, want deze hebben bij alle ontwikkelaars een slechte invloed op de effectieve emulsiegevoeligheid!

De volgende tabel geeft de factoren, waarmede de normale ontwikkeltijd bij 20 °C vermenigvuldigd moet worden om de ontwikkeltijd bij een andere temperatuur te vinden:

Temperatuur °C	Factor
16	1,18
17	1,14
18	1,09
19	1,05
20	1,00
21	0,96
22	0,91
23	0,87
24	0,82

De door omrekening gevonden ontwikkeltijden mogen worden afgerond op de dichtst bijkomende tijd in ½ minuut nauwkeurig.

De temperatuurcoëfficiënt kan beïnvloed worden door de aard van de emulsie, zodat in individuele gevallen afwijkingen van de toe te passen factoren nodig kunnen zijn om tot precies gelijke resultaten te komen.

Met name zal er verschil kunnen zijn tussen emulsies met sterk geharde gelatine en die, waarvan de gelatine slechts in geringe mate gehard is.

Bij hogere temperaturen dan 24 °C (tropen!) kan PROMICROL worden gebruikt, wanneer men per 600 ml voorraadsoplossing 60 gram *watervrij natriumsulfaat* toevoegt, of direct bij het samenstellen 136 gram gekristalliseerd natriumsulfaat, $Na_2SO_4 . 10 H_2O$ en pas na deze toevoeging aanvullen tot 600 ml. Onder deze omstandigheden gelden de volgende factoren ten opzichte van de ontwikkeltijd met normaal PROMICROL bij 20 °C:

PROMICROL *met natriumsulfaat*

Temperatuur °C	Factor
24	1,5
25	1,3
26	1,1
27	1,0
28	0,85
29	0,75

Uit deze tabel blijkt, hoe de toevoeging van natriumsulfaat de ontwikkeltijden bij bepaalde temperatuur verlengt, hetgeen begrijpelijk is, omdat natriumsulfaat de opzwelling van de gelatine van de emulsie vermindert en daarmede de dieptewerking van de ontwikkelaar.

Er moet dus een langere inwerkingstijd nodig zijn om een gelijk gamma te bereiken.

De *houdbaarheid* van onverdund vers PROMICROL bedraagt volgens de fabriek enkele maanden; van de reeds gebruikte oplossing wat korter.

De oplossing moet bewaard worden in flessen van bruin glas, liefst met gummistop. De verse oplossing is kleurloos of heel zwak gelig; na 1 x gebruik is de kleur reeds duidelijk geel, terwijl na 1 dag staan een grijzige afzetting van fijn verdeeld zilver optreedt. Een hoeveelheid vers PROMICROL, bewaard in een slechts *half* gevulde fles, vertoonde na 1 maand nog geen achteruitgang.

SAMENVATTING

De door de firma MAY & BAKER in de handel gebrachte PROMICROL ontwikkelaar werd aan een uitgebreide beproeving onderworpen, waarbij bleek, dat deze ontwikkelaar in staat is een nog aanzienlijk hogere effectieve gevoeligheid uit de gemiddelde emulsie te halen dan door de fabriek op voorzichtige wijze wordt aangegeven. De korreligheid is van gelijke grootte-orde als die bereikt wordt met DK-20; slechts in één enkel bijzonder geval werd een naderen tot de graad van fijnkorreligheid als met SEASE-III gevonden, n.l. bij

Opsporing en Aanhouding verzocht van Fotoduivel No 2

In FOTO, blz. 345, van het vorige jaar, hebben we Fotoduivel No 1 gesignaleerd.

Onze waarschuwing schijnt wel gevolg gehad te hebben. Tot nu toe hebben deze wezens, die zich ook ophouden onder het pseudoniem van Kwade Fotogeesten of Schroevenpeuteraars, zich vrij rustig gehouden. Helaas, de gangsters schijnen toch niet met hun vingers van de schroefjes af te kunnen blijven.

Hebt u wel eens een Leica-film opgenomen zoals het behoort; ontwikkeld, en dan het volgende te zien gekregen: eerst vijf of zes opnamen keurig, dan een hele tijd niets, dan blanke film, dan weer goede negatieven en dan weer niets? Op zo'n moment — als u die lege reclamevlakten te buur ziet — spookt er heel wat door eens stervelings hoofd! Vooral wat op sterven betrekking heeft. Daarna denkt het slachtoffer het volgende: deksel op de lens laten zitten (kon niet want de zonnekap zat erop), opvouwbare zonnekap dicht (ik heb zo'n vierkante die bij de Summitar hoort; buiten dienst is bij plat) — is een mogelijkheid, volgende keer beter opletten!

Doch ook de volgende film had weer een prachtstuk met niets erop! Nu echter waren ongeveer vijftien foto's in het midden het respectievelijke niets! Blijft er slechts één mogelijkheid over:..... sluiter stuk!

Ik heb de sluiter toen wel honderd maal op alle mogelijke wijzen geprobeerd. En hij leek prima. Daarna de sluiter geprobeerd, nu met een oude film in de camera. U weet zeker wel, dat zowel bij de Leica als bij de Rolleiflex, of misschien beter gezegd bij practisch alle fototoestellen die automatisch de sluiter bij het transport spannen, de sluiter met film in de camera anders werkt dan zonder film! Weer de sluiter wel honderd keren geprobeerd, vooral op de critieke snelheid, ¼ seconde. (Dat is de beste tijd om een Leica te proberen). Doch er mankeerde niets, waar dan ook niets aan het toestel, totdat..... na de zoveel honderdste maal de sluiter het echt niet meer deed! Waarom?

Omdat ik even het R en A-heveltje (voor het terugspoelen van de film) bij *het film doordraaien* aangeraakt had!

Misschien gebeuren zulke dingen mij alleen maar. Doch een feit is, dat het schroefje op het draaipunt van dat heveltje niet zo heel vast meer zat! Ziet de twee afbeeldingen: op No 1 ziet u het handeltje in zijn juiste positie — op No 2 nadat ik het, zonder zulks te merken, had aangeraakt! De sluiter maakt, wanneer het heveltje in die positie staat, *bijna* hetzelfde geluid alsof hij echt open gaat. En ook de film laat zich stiekum toch doordraaien!

De reparatie heeft precies twee seconden geduurd. Even het schroefje bij de R vastdraaien. U kent die geschiedenis wel van de klap met de hamer op een auto-motor. De klap kostte vijf gulden, hetgeen de man in panne duur vond! Maar de motor liep weer!

„Tja", zei de mecenicien, „als u nu ook zoudt weten wáár of je slaan moet!".

Santiago, April 1952. STOPPEL

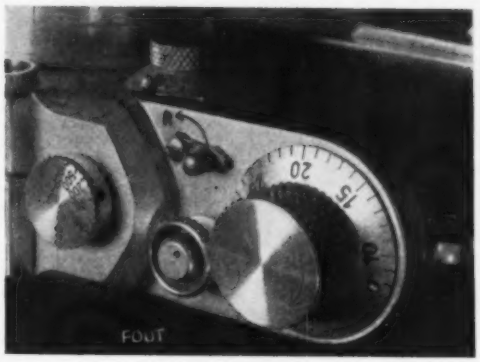

GEVAERT *Microgran* rolfilm. Bij KODAK *Plux* X werd een verhoging der effectieve gevoeligheid tot zelfs 20 x gevonden.

De ontwikkelaar laat een ruime variatie van toepassing toe met verschillende verdunningen, waarbij de goede eigenschappen ten aanzien van de korrel behouden blijven, doch de te bereiken effectieve emulsiegevoeligheid in grote mate mede bepaald wordt door het volume van de tank waarin ontwikkeld wordt.

Alles samengenomen: *een uitstekende ontwikkelaar*, die weer nieuwe mogelijkheden biedt voor het fotograferen bij slechte lichtomstandigheden.

C. VAN DUIJN Jr.
A. M. Tech. I. (Gt-Brit.), F. R. M. S.

Het is wel interessant een lijst te geven van de mensen, wier werk thans hangt op de Fotoshouw 1952. Het zijn:

Van Alff, Arntzenius, Maria Austria, Lood van Bennekom, J. den Boestert N.F.K., H. Boonstra, Bosten, Gerrit Burg, Martien Coppens, L. Drent, J. Friezer, E. J. Gallas, B. van Gils N.F.K., Paul Hul, Nico Jesse, H. Jonker, A. Klein, Mathieu Koch, H. Lanting, F. Lemaire, Victor Meeussen N.F.K., Meijer, Meijer-Azing Venema, Wim Noske, Cas van Os N.F.K., Pim van Os N.F.K., L. van Oudgaarden N.F.K., J. du Parant, Philips, P. Prins, R. Prins, Jan Schiet N.F.K., Willy Schurman N.F.K., Smit, G. J. Speekhout, F. L. Vink, Vogels, Wagenaar, E. M. Wiegman, Ad. Windig, B. Wisman, T. de Wit, M. Woldringh N.F.K., E. van Wijk, Steef Zoetmulder N.F.K., N. Zomer N.F.K., Godfried de Groot, J. H. v. d. Hoek, J. Huysen, Kraus, v. d. Kijk, Mögle, C. E. Mijle, v. d. Plant Builders, R. Polak, Schaapman, Schuitema, Ziegler en Zweers.

Als alles goed gaat, en de heren het niet vergeten, kan er ook nog een collectieve inzending zijn van de G.F.K., dit is nooit te voorspellen. Op het ogenblik dat dit ter perse gaat is er nog niets gekomen.....

Beoordelingen

Kodak 32

Ons werd ter beproeving toegezonden de nieuwe Kodak 32, een 6 × 9 klapcamera van Kodak-Pathé in Parijs. Deze camera is typisch een product uit de lange reeks van Kodak-camera's, d. w. z. hij is degelijk, keurig afgewerkt en niet ingewikkeld. Het model is plezierig plat en kan gemakkelijk in jaszak of tas worden geborgen zonder daarin een storende bobbel te veroorzaken. Hij is niet zwaar van gewicht. Dit alles duidt op een doordacht ontwerp en dit blijkt op alle punten.

Deze sierlijk afgelijnde camera heeft een optische doorzichtzoeker en rompontspanner. De optiek, een reflectievrije Kodak Anastigmaat Angénieux 1 : 4,5 — 100 mm, is gevat in een voortreffelijke sluiter met voorspanning met B, 1/1 tot 1/250 sec. Instelling door frontlensverstelling.

Wij hebben met deze camera nu eens kiekjes gemaakt louter voor ons genoegen, buiten zowel als binnen, met prima resultaten. De sluiter is gesynchroniseerd en ook dat ging prima.

Dit is typisch een camera voor mensen, die niet van rompslomp houden, dus iets eenvoudigs wensen, maar niettemin van klasse en met grotere mogelijkheden. Deze sierlijke Kodak 32 voldoet daaraan geheel en wij geven hem vol vertrouwen een goede toekomst. Ook het objectief immers is beslist zeer goed.

De firma Meijlink importeert nu een nieuwe electronenflitser voor amateurs, de *Elmed Piccolo* met een vermogen van 70 Joule, gewicht 2½ kg, afmetingen: 19 x 18 x 7 cm.

REFLECTA II

Men zal zich mogelijk onze beoordeling herinneren, voorkomend in Foto 1950 op pag. 276 en waarbij het oordeel verre van mals was, voor wat het optische gedeelte betrof. Thans zond Foka N.V., Rotterdam, opnieuw een exemplaar van de Reflecta II ter beoordeling, nu voorzien van twee Pololyt objectieven 1 : 3,5 en f = 75 mm.

Destijds wezen wij er reeds op, dat de camera-constructie, hoewel niet als die van de Rollei, niettemin goed was en mits met verstand gebruikt (maar wie gaat nu ook op de objectieven drukken) geen enkele reden tot moeilijkheden behoefde op te leveren. Bij dit nieuwe model lijkt ons trouwens de instelconstructie nog verzwaard, zodat wij tegen het camerabody, in zijn geheel genomen, zeker geen bezwaren hebben. Destijds gaven we reeds als onze mening, dat deze camera een betere optiek verdiende dan de Meritar, die wel buitengewoon slecht bleek. De Pololyt is daarom streng aan de tand gevoeld, en onze mening is deze, dat we hier te maken hebben met een verdienstelijk objectiefje. Gezien de prijs dezer camera kan men geen topklasse verwachten, doch deze Pololyt, om een vergelijking te maken, herinnert in zijn gedrag sterk aan de Triotar. Bij volle opening zijn de hoeken redelijk goed, maar het heeft niets over. Bij f : 8 evenwel is de scherpte over het gehele veld reeds heel goed, bij 5,6 zeer bruikbaar.

Het doet ons genoegen, dit te kunnen constateren; het is nooit plezierig een camera te moeten afkraken, zoals wij toenmaals moesten doen. Wij zouden ons oordeel over deze Reflecta II met Pololyt 1 : 3,5 dan ook aldus willen samenvatten: een tweelenzige reflexcamera met gesynchroniseerde Prontorsluiter, sluitervergrendeling, selftimer, synchrooncontact en rompontspanner, die zeer veel biedt voor zijn matige prijs, daardoor dan ook aantrekkelijk moet zijn voor hen, die niet elke dag alleen op 50 × 60 vergroten en uit kleinere beurs toch een reflexcamera moeten bekostigen.

Daltona Wit Screen Grain

Van de *Nederlandse Fotografische Industrie* ontvingen wij een monster van haar nieuwe papier, Daltona Wit Screen Grain. Wij kunnen er niet anders dan enthousiast over zijn, dit is een rijk papier, waarop men zich weliswaar even moet inwerken, maar dat dan ook een voortreffelijke gradatie toont met mogelijkheid tot krachtige contrasten zonder hard aan te doen. De witten zijn dan sprankelend en fris. Het oppervlak bevat een soort ondiepe rasterkorn, en heeft een zijdeachtige glans, welke een later „inzakken" voorkomt.

•

De hoofdvertegenwoordiger der Zeiss-fabrieken, de firma Siewers & Niesel, betrok op 17 April een patriciershuis in Amsterdam, aan de Herengracht 422, en hield terecht voor die gelegenheid een zeer geslaagde receptie.

EERLIJK DUURT HET LANGST!

De heer Van R. zond ons een lang artikel naar aanleiding van wat onze medewerker Kl. schreef in FOTO no 5/52 over het leven en werk van de nestor Schaepman (welke hij verder aanduidt met S.). Hij vertelt daarin dat hij dit artikel niet eerlijk vond, en de indruk kreeg dat Kl. de kool en de geit wilde sparen, en haalt daarbij diverse regels aan om op inconsequenties te wijzen. Helaas moeten wij, door ruimtegebrek genoodzaakt, deze inleiding aldus schetsen, om de heer v. R. dan bij de quintessens zelve aan het woord te laten; een klein commentaar onzerzijds laten wij daarop nog volgen. De heer v. R. schrijft dan dus verder:

Zoals gezegd ik krijg bij het lezen van het artikel min of meer een wan-smaak in de mond door de stellige overtuiging, dat men hier wil geven en nemen. De vraag rijst alleen: is dit eerlijk tegenover de fotografie in haar geheel, om dan nog niet eens te spreken of het eerlijk is tegenover S. persoonlijk? Waarom een dergelijk lang artikel geschreven over S. op deze wijze, als men niet eerlijk voor de zaak durft uitkomen?

Maar aan de andere kant, wat getuigt dit artikel ook van een bepaalde decadentie in de fotografie! Kl. geeft toe, er gaat iets van deze fotografie uit dat hem treft, maar hij zál, wil en kán dit werk niet meer maken. Ik heb zo de indruk, dat we het „zal" en „wil" uit de voorgaande zin kunnen laten wegvallen en alleen het „kan" maar hebben te laten staan om de oplossing te vinden voor de puzzle, die Kl. voor zichzelf in zijn artikel heeft neergeschreven.

Een andere kwestie die Kl. eigenlijk aan de orde stelt is (Kl. gaat uit van de zekerheid, dat dit wél het geval is), of er nu werkelijk nieuwe wegen in de fotografie worden bewandeld. De vraag rijst dus: Is er nu werkelijk iets nieuws onder de zon? Naar mijn stellige overtuiging niet, althans heb ik het nieuwe nog nergens gezien of kunnen ontdekken, dan alleen in een bepaald geval van de allerdwaaste combinaties van voorwerpen en/of personen. Zijn dit nieuwe wegen? Mijn hart staat stil als ik er aan denk, dat dit door meerdere amateur- of vakfotografen als nieuwe weg zal worden beschouwd. Immers het zal blijken, dat een dergelijke nieuwe weg niet alleen doodloopt, maar bovendien getuigt van de ergste vertroebeling van de geest.

Men hoort en leest waarlijk in bovenbedoelde zin meer fantastische uitingen. Denkt u maar even aan de kwestie die destijds heeft gespeeld tussen de N.F.K. en de vakfotograaf J. Huysen. Daar durfde men toch eenvoudig te zeggen:

„Het is het *noodlot* van de oudere fotografen, dat juist datgene, wat in hun tijd het „artistieke" uitmaakte, tegenwoordig niet meer in tel is". Wat denkt u van een dergelijk visite-kaartje? Mijnheer of collega, u hebt afgedaan! U telt niet meer mee. Wat eerst artistiek was telt niet meer! Ja juist, zo stelt men de zaken, maar dan komen we automatisch op het punt waar alles om draait, doch dat door Kl. met eenzuivele woorden wordt doodgezwegen, n.l. was en/of is de fotografie nu eigenlijk kunst? Kunst heeft eeuwigheidswaarden. We behoeven dechts — op ander terrein dan — te denken aan een Beethoven, Mozart, of Rembrandt, Jan Steen e.a., voor de hedendaagse tijd aan bijv. een Picasso e.a.. Ook de schilderkunst heeft een evolutie ondergaan, maar ook hier bleven de excessen niet uit, doch al vindt A of B deze excessen of de middenmaat daarvan nú goed, mooi of artistiek, daarmede is nog niet gezegd, dat een Rembrandt, een Beethoven, niet meer meetellen; het tegendeel juist staat hier vast! Past u dit nu maar toe op de fotografie.

Ik heb dit artikel geschreven zoals ik er over denk. Eerlijk tegenover Kl., eerlijk tegenover de fotografie in haar geheel, die mij na aan het hart ligt. Dan mag het scherp genoemd worden, het is goed bedoeld tegenover alle partijen. Het is tenslotte overbekend wat de resultaten zijn van de „zachte heelmeester.....".

Ten laatste: wilt u nog een bewijs — al is het dan ook wellicht een begin van bewijs — voor de stelling, dat de z.g. „oude" fotografie niet heeft afgedaan? Laat de heer S. zelf eens spreken voor hoevele tentoonstellingen zijn foto's door terzake toch wel deskundige jury's waardig zijn bevonden onder de beste werken te worden gerangschikt. Het zijn toch waarlijk niet de slechtste platen die met zilver, ere-diploma's en medailles worden bekroond! Als u dat dan weet, vergelijkt u dan eens het aantal foto's dat werd ingezonden voor internationale tentoonstellingen die niet werden geaccepteerd en dan toch werden ingezonden in bromide-uitwerking, althans geen edele procedé's. Dan komen we tot een ontstellende ontdekking, dat de broomolie van S. het glansrijk wint, dus naar inhoud en uitwerking goed was en aan de veelal zeer hoge artistieke eisen die men op internationale salons stelt, alleszins voldeed. Zijt dan nuchter en waakt, heren amateur- en vaklotografen!

Mogen deze opmerkingen tot bezinning leiden, dan is het artikel van Kl. niet vergeefs geschreven.

C. A. v. P. te R.

Aantekening van de redactie: Bij herhaling hebben wij getracht de geest, welke de fotografie thans inspireert tot het zoeken naar een andere vormgeving, te doen begrijpen. Wij vrezen ten zeerste, dat wij daarin, wat de heer v. P. betreft, niet zijn geslaagd. Zonder twijfel staat hij daarin niet alleen, doch gelukkig zijn er zeer, zeer velen, die het wel begrepen hebben, ook al voelen zij zich nog niet bij machte of willens, diezelfde weg te kiezen. Het is trouwens ook allerminst ons streven, een ander daartoe te bewegen. Wij registreren en signaleren slechts, en trachten datgene wat zich nadrukkelijk manifesteert, ook te doen begrijpen. En dit laatste is nodig, teneinde de bedoelingen van Kl. in het betreffende artikel te vatten. Als hij zegt: niet kunnen, dan is dat juist, want inderdaad is zijn instelling zo geheel anders van geaardheid, dat hij nooit bereiken zou, wat S. bereikte, in dienst stijl en in diens techniek. En wat het: „wat eerst artistiek was, telt niet meer" betreft, zie, die algemene tendens is er nu eenmaal. Er is nu eenmaal evolutie, geen onzer stelt er nog prijs op in sombere vertrekken te zetelen op roodpluchen sofa's met kwasten, mogelijk voelt hij zich gelukkig tussen wat men Gotische meubels noemt, en beseft dan niet dat hij door anderen, die een reëler vormgeving voorstaan, evenzeer verfeeld wordt om zijn old-fienis als hij zelve het mottenballenpluche veracht. Voor er nu opnieuw misverstanden ontstaan: wij vergelijken het werk van de heer S. niet met roodpluche, doch proberen slechts duidelijk te maken dat wat de smaak ener generatie was, niet de smaak van een jongere behoeft te zijn, dat zelfs vrij zeker niet is. Wat zij artistiek achten, wordt nu niet meer als zodanig erkeren. Dit in algemene zin, want er zijn beslist uitzonderingen aan te wijzen, die ook nu waardering zijn blijven ontmoeten. Dit mogelijk ook tot in verre toekomst blijven doen. Zoals er misschien enkele foto's uit de thans zo gewaardeerde stijl zullen overblijven, waarover onze nazaten — onze kinderen — niet zullen grinnekken, en er zelfs als hoogste lof aan zullen toekennen: „'t Is natuurlijk niks, maar als je 't lang bekijkt zit er toch wat in". Waarbij het ons geen pas zal geven ons in het graf op de andere zijde te keren, maar — filosofischer — te hopen, dat het hun as gegeven moge zijn, in volle vrede in de urnen te vertoeven. Wat overigens te betwijfelen staat. Met elke generatie veranderen immers smaken en opvattingen.

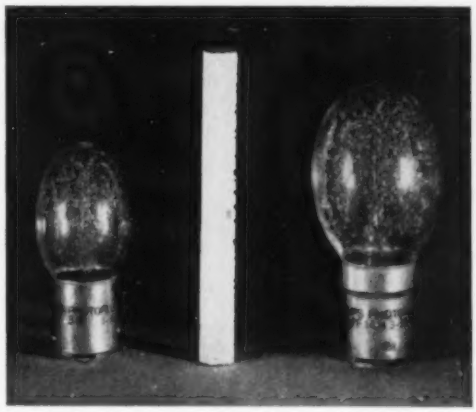

De nieuwe PF5N in de Philips Photoflux-serie, vergeleken bij de PF14N. Het nieuwe pitje is niet alleen klein in omvang doch ook in prijs (minder dan de helft daarvan, waaraan wij maar niet wennen konden). Het is een ideaal pitje voor amateur- en klein vakwerk, het flitsgetal is 40 bij 1/50 sec voor films van 21 tot 25/10 DIN. Dit kleine pitje was DE sensatie op de Photokina.
De „aanlooptijd" is gelijk aan die van de andere flitslampen met draadvulling.

een halve eeuw Nederlandse Fotografen Kunstkring

BELANGRIJKE NATIONALE TENTOONSTELLING

Fotoschouw 1952

Gemeentemuseum Den Haag — 17 Mei-25 Juni

Het zou ons als verslaggevers der belangrijke fotografische evenementen, welke Nederland beroeren, thans betamen, een historisch overzicht te geven van het instituut „Nederlandse Fotografen Kunstkring", over hoe deze ontstond, bestond en voortbestond, om dan nu de eerwaardigheid van de halve eeuw bereikt te hebben, ware het niet, dat er niet zo heel veel opwindends te vertellen zou zijn, en er ook geen beeld geschapen zou worden van een geleidelijke ontwikkeling, die voerde tot het ontegenzeggelijk toonaangevende karakter, dat de N.F.K. thans kenmerkt. Er was immers enkele jaren terug een sprongsgewijze wijziging in de structuur en de leiding in de N.F.K., niet meer of minder dan een soort paleisrevolutie, die voor de ouderen beslist pijnlijk was en door de jongeren, die hun dit „aandeden", ook als zodanig gevoeld en begrepen werd — al meent men wel eens van niet — doch deze paleisrevolutie is heilzaam geweest voor de vruchtbaarheid van de N.F.K. en zal ook in de toekomst vruchtbaar blijken voor ons allen.

Men beschouwe dit laatste niet als een sierlijk gebaartje van de spreker van heden ter-gelegenheid-van, het is een realiteit, waarvan b.v. de Haagse Fotokring getuigen kan, omdat deze in zijn midden enige N.F.K.-mensen bergt, die daar uitdragen wat hun aan bezieling voor de fotografie toegekomen is.

Toch is het goed, even te verwijlen bij wat in het eerste begin geweest moet zijn en bij wat thans is en dat naast elkaar te stellen, om dan een grappige, zo niet komische overeenkomstigheid aan te treffen. Wij bedoelen dit. Een halve eeuw terug voelde een fotograaf zich pas lekker als hij een fluwelen jasje, een baret en een flapdas kon gebruiken als artistieke omlijsting van zijn besnorde artiestenkop. Het was immers de tijd, dat de man er ook naar uiterlijk nog eerlijk voor uitkwam, dat hij ijdel is. Wat lag dus meer voor de hand, dan dat deze mensen zich verenigden, naar de trant hunner in ancienniteit zoveel oudere kunstbroeders de schilders, tot een kleine cercle, een bescheiden sociëteit, een kring van broeders in het stiel, om aldaar over de kunst van het fotograferen te praten, elkaar de ogen uit te steken met de nieuwste creaties, maar vooral: door het zich begeven in een kring van gelijkdenkenden en gelijk handelenden zich sterker te voelen in het artiest-zijn en zich minder onwennige indringer te voelen in de wereld der artistiekelingen. Wij zeggen dit nu wat smalend en de goede bedoelingen in twijfel trekkend, want wij kunnen het zo slecht laten, de kleine o zo menselijke zwakheden uit onze bespiegeling te weren.

Men stichtte dus een Kunstkring en zulk een instituut heeft het grote nut, dat men gelijkgestemden kan ontmoeten en door gesprek, debat en wat er verder uit een samenspraak pleegt voort te vloeien, verder komt, zich de doelstellingen van het vak beter bewust wordt en elkaar stuwt tot hoger plan. En men noemde het een Kunstkring, omdat zo iets nu eenmaal een Kunstkring pleegt te heten, èn omdat Fotografie toch zeker een der jongste loten aan de Kunststam geacht mocht worden.

Nu maken we een stap over een halve eeuw en wij treffen een groep jongeren aan, die door gesprek, debat en wat er verder uit een samenspraak pleegt voort te komen, zich de doelstellingen der fotografie tracht bewust te worden en elkaar stuwt tot hoger plan. Dit betekent niet, dat 50 jaren spreken en debatteren zinloos tijdverspillen zijn geweest, want enkele jaren terug, na de paleisrevolutie, is er een nieuw debatpunt naar voren gekomen. Werden een halve eeuw terug de hoofden heet, omdat „men" (die buiten De Kunstkring stonden) maar niet voetstoots en met gejuich deze nieuwe troep broeders de Olympos der Kunsten binnenhaalde, thans zijn er diverse leden binnen de N.F.K., die zich ergeren aan het woordje k u n s t, dat als eerste lettergreep het laatste naamwoord versiert en die er nog steeds niets op gevonden hebben, waardoor het er uit geschrapt kan worden. Let wel: enige leden, vandaar: debat. Misschien zou het vrede geven als wij hier opmerken, dat de N.F.K. alles doet, wat een goed functionnerende, dus levende Kunstkring pleegt te doen en dat woorden plegen te slijten,

Martien Coppens

De dag begint
Fotoschouw 1952

Wie aan Coppens zou denken als uitsluitend de man der clair-obscur-foto's, waarvan er vele in plaatwerk verschenen, heeft het volkomen mis. Coppens is fotograaf in hart en nieren, en reeds lang is hij gegrepen door het sterk boeiende van de feitelijke en nuchter geregistreerde werkelijkheid. Het gaat er slechts om, die op het juiste moment te grijpen, zodat alles medewerkt tot de sfeer, die te vertolken staat. Het klinkt tegenstrijdig als men opmerkt dat men van het toeval afhankelijk blijft, en toch niets aan het toeval mag overlaten. Dit laatste in die zin, dat men zeer bewust dient te wachten tot het goed is, en niet met minder tevreden mag zijn. Bestudeer deze voortreffelijke prent eens rustig, hij is precies-goed.

Links boven: L. van Oudgaarden N.F.K., onder: Willy Schurman N.F.K. beide voortreffelijk van sfeer en gedachte-uiting. Rechts boven: Life with Father van Victor Moussen N.F.K., onder: De Ruggegraat van het Badleven van Pino Prins. Zij zijn totaal verschillend van karakter, doch beide even raak in hun visie en gedachte. Laat deze vier foto's eens stil op u inwerken en luister naar hun verhaal.

waarbij zij hun oorspronkelijke letterlijke betekenis verliezen en nog slechts in overdrachtelijke zin, dus als begrip worden gebezigd. Denk slechts aan de talloze Kunstkringen in kleinere plaatsen, waar lang niet elkeen werkend lid is, doch slechts aansluiting zoekt uit behoefte van cultuuraanraking, om zich te bezinnen op de essentie van de beelding. Waarom dus geen Kunstkring, die zich bezint op de essentie der fotografie? Als wij de N.F.K.-lieden zo wel eens onder elkaar bezig horen, (waarbij spaanders van alles worden afgehakt) dan vragen wij ons wel af, of er ooit in enig hart een wijle dankbaarheid gezeteld heeft voor de fluweel-gebaretteerden van weleer, die in hun argeloosheid schiepen, wat deze mensen helpt in een geestelijke evolutie, die hun werk zo ontzaglijk ten goede komt.

*

Men pleegt de N.F.K. veel te veel te bezien als de mediterende have van een ivoren toren, waaruit hoogstens een enkeling zich eens op de gewone aarde begeeft zonder zich af te kunnen geven met het vulgus. Men pleegt de N.F.K. eveneens te bezien als het onbereikbaar ideaal van grootheid, en men pleegt evenzeer de N.F.K. te bezien als een stel daaskoppen, dat eisen stelt aan anderen, zonder het eerst zelf over die eisen eens geworden te zijn.

Dat laatste is misschien nog een beetje waar ook, in die zin, dat deze mensen eerlijk — hoewel soms wat ingewikkeld — trachten door te dringen tot wat het wezenseigenlijke der fotografie wel moet zijn. Dit leidt natuurlijk tot conflicten in de opvattingen onderling en in het eigen innerlijk, aangezien niet alle beestjes eender geaard zijn, terwijl in het vuur van het betoog een purisme wordt voorgehouden, waar de betoger twee weken later zelf tegen zondigt. Dan bedenkt men niet, dat de geest willig is en het vlees slechts zwak, doch hóónt hem. Wat niet aardig is, doch wel heilzaam.

Daar dit in de loop der luttele laatste jaren vrijwel elk lid enige malen overkomen is, bestaat er thans wel eensgezindheid over één punt, dat zeker de moeite waard is, thans hier te formuleren, om hopelijk eens en vooral het verkeerde begrip over de N.F.K. te verwijderen: in de N.F.K. heerst de pertinente overtuiging, dat men hard zijn best doet tot goede foto's te komen, doch dat men daar nog verre vandaan is.

*

De N.F.K. is wars van de idee Kunst in verband met de fotografie. Immers, hij die Kunst wil gaan maken met zijn fotografie, ontaardt in een imitator van (der fotografie) wezensvreemde technieken of een charlatan, die met goedkope effecten een schijn wekt, die geen bodem blijkt te hebben.

Men probeert door experiment en analyse het wezenseigenlijke der fotografie te vinden; voorwaar een schoon streven, doch ook een welhaast hopeloze en vooral uiterst gevaarlijke taak.

Het voert zo gemakkelijk tot kapot-analyseren, niet alleen van de betreffende foto, dat is nog niet de grootste ramp, doch evenzeer van de gevoelsgesteldheid van

de maker, die mogelijk met deze foto gelukkig was, dit soort nu taboe weet en daardoor de draad kwijt raakt. Het pleit voor de artistieke — we schrijven dit woord zeer bewust — kwaliteiten van vele N.F.K.-mensen, dat zij deze tegenslagen overleven en productief blijven. Wij zeggen opzettelijk: artistiek, omdat het primo de eigenschap van de artist is, dat hij het produceren niet laten kan en hij secundo ten dele onbewust van de volledige draagwijdte van het onderhavige werk pleegt te scheppen. Het heeft andere en meer kwaliteiten na afloop, dan hij er bewust in voelde groeien of bewust in ging leggen. Dat is dan zijn innerlijk, dat er in meegekomen is en niemand kent zichzelve geheel

Deze twee punten aanwezig stellend, kan men een eliminatie-proces gaan doorvoeren, dat tot heilzame versobering leidt. Men ontdekt „verboden gebieden" als: goedkoop effect, dus: oneerlijkheid. Als: valse romantiek, dus tegen-natuurlijke, on-echte romantiek. Er is natuurlijk een stroming, die a l l e romantiek weren wil, doch dat lukt nooit, want de foto, die gespeend zou zijn van elke romantiek, hebben wij nog nooit ontmoet en we betwijfelen of hij, anders dan als wetenschappelijk document, ooit bestaan zal. Dit dan ter overpeinzinge aan een enkele N.F.K.-man, die er mogelijk heimelijk trots op is, dat zijn foto's zo heerlijk nuchter zijn.

*

Zolang een dergelijke versobering van de voordracht en onderwerpskeuze nu maar niet ontaardt in rationalisatie en normalisatie, boekt men winstpunten. De fotografie bereikt dan het essentiële (over dit laatste is weer een boom van 100 jaar op te richten). De kans is evenwel ook groot, dat bepaalde manieren van fotograferen, van onderwerp-kiezen, tot een gebruik, een gewoonte, een mode en manier verworden en dat voert tot een eindeloze reeks van variaties op een steeds bekender wordend thema. Voorbeelden? De afgeschilferde muren van Maselet met de variaties: planken heiningen, afgescheurde affiches, opgebroken straatjes, dorre bladeren-patronen op straatstenen. De hier te lande nogal wijd verspreide honger-kindertjes, oorspronkelijk ontstaan in 1944 in Amsterdam, en sedertdien, ofschoon we allen weer te dik werden, herhaald in goot-kindertjes, steeg-kindertjes, asfaltboeftjes en modder-kleutertjes. Men kan in zijn sociaal gevoel gegrepen zijn en het uitschreeuwen als een Käthe Kollwitz, doch als de productie een gewoonte-maniertje wordt in steeds geringer variatie op altijd-hetzelfde, steeds op een eendere manier fotografisch benaderd, dan is men een imitator van zichzelf geworden en even weinig spontaan als een gipsafgietsel.

De beschouwer, die het thema nu al zo vaak hoorde, heeft er schoon genoeg van en vraagt terecht om nu eens een ander deuntje te fluiten.

Voor deze dingen heeft ook de N.F.K. zich te hoeden, evenzeer als voor het overnemen van een visie van elkaar zowel als van anderen. Men ontkomt er soms niet aan, er ontstaan dus „modes", maar men verzet zich er fel tegen en dat reeds is van grote waarde. Sommige lezers hebben wel eens een critiek van ons gekregen in het genre van: „Het is niet bepaald een

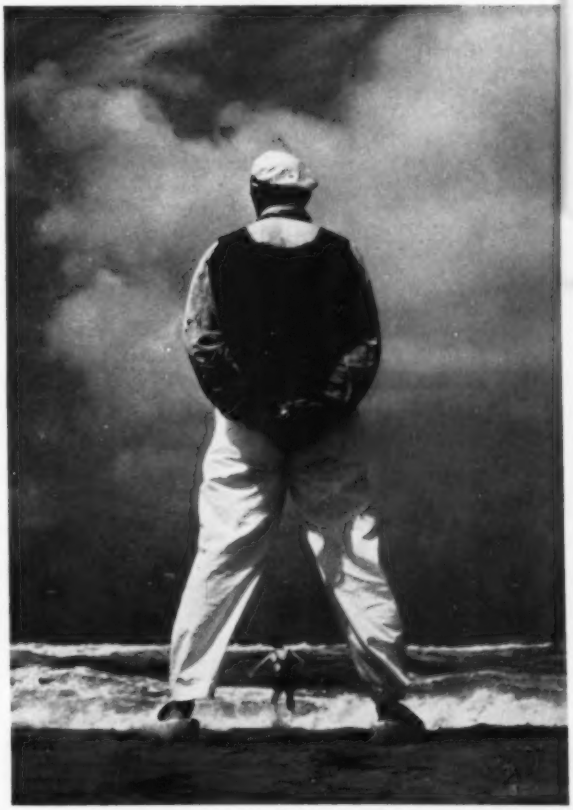

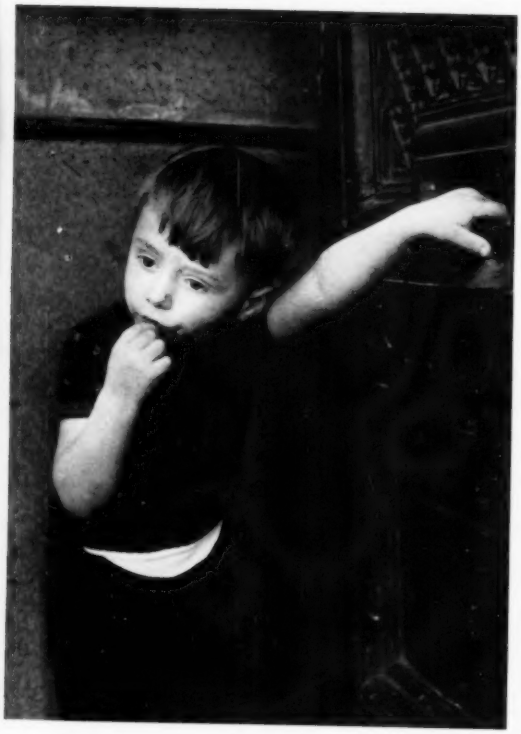

Het strand met de Picasso-krul hierboven is van J. den Boestert N.F.K., en hij is voortreffelijk. Reeds lang was Den Boestert een amateur wiens foto's het aanktijken meer dan waard waren, doch zijn voortdurend contact in de N.F.K. heeft hem verder losgemaakt en omhoog gestuwd. Let eens op deze prent, het is niet slechts de bizarre krul, die hem een gelukkig compositie-element verschafte, het is meer, want dit is het na-oorlogse strand, met zijn eigen sfeer. De foto hiernaast is van L. Wiegman, en hangt eveneens op de Fotoschouw 1952. Er behoeven geen woorden aan toegevoegd te worden, hij spreekt voor zichzelf.

M. Woldringh N.F.K. — *Fotoschouw 1952* — Woldringh is een der starre werkers naar vereenvoudiging en versimpeling. Hij maakt het daermee zichzelf — en anderen — moeilijk, maar hij bereikt wat. Het is welhaast of hij het schetsmatige nastreeft, en in vele gevallen is dat een groot winstpunt, als de ontstellende detailrijkdom, der fotografie eigen, bewust geweerd is. Het voert tot een klaarder en directer aanspreken, en dit geldt zeker ook voor deze foto.

Foto hierboven: B. van Gils N.F.K., die hiermee herinnert aan de strakheid welke ook Woldringh nastreefde, doch nog wat romantischer bleef. Het is overigens een foto waarover te discussieren valt, waarbij wij direct willen opmerken dat hij ons wel degelijk goed bevalt. Onder: een prent van Jan Schiet N.F.K., welke wij opzettelijk kozen om de gedachte te verdrijven, dat op deze Fotoschouw 1952 alleen bizar, of hypermodern werk getoond zou worden, althans een vorm van fotografie, die wars is van al het vroegere. Wat toch is romantischer en onderwetser dan een schaapherder met zijn kudde. Deze foto is evenwel gespeend van alle pseudo-romantiek, kunstmatige romantiek als soft focus e.d.; hij heeft een prachtige tintenrijkdom, waaronder we moeten verstaan óók pure witten en óók pure zwarten. Hij is krachtig en toch melodieus.

Een der zaken, welke de N.F.K. terecht als eis stelt, is zeker wel een voortreffelijke, welhaast feilloze techniek, en reeds daarom is een bezoek aan de Fotoschouw '52 meer dan verantwoord. Het is goed, daar geconfronteerd te zijn met de technische mogelijkheden van vandaag, het is een prikkel de eigen techniek nog verder te verbeteren en te volmaken. Het zal u mogelijk overkomen, te twijfelen aan de technische raakheid van sommige foto's. Neem b.v. de foto op de omslag van dit nummer, een voortreffelijke prent uit de serie van Nico Jesse, die hij inzond. Men kan die te mager of te hard achten, en laten wij er dan direct maar bij vertellen, dat hij in feite nóg lichter van huid is.
Wij kunnen u evenwel verzekeren dat Nico Jesse heel goed weet wat hij wil, en ook kan uitvoeren wat hij wil. Hier wil hij duidelijk spreken van het helle licht en de harde waterzweep, waarop dit meisje reageert. Het is nog heel iets anders als men na gedeeltelijke mislukking iets probeert goed te praten of als men bewust — en uit creatieve vrijheid — de zaken in een andere richting stuwt.

Leg uzelf als beschouwer van deze tentoonstelling de volgende maatstaven aan, het zijn dezelfde die ook de keuzecommissie volgde: inhoud, vorm, eerlijkheid, techniek. En daarbij zult u de wonderlijke ervaring opdoen dat alles op hoogglanzend wit papier staat, daar niet onder lijdt, welk onderwerp het ook zijn moge, doch slechts wint. Aan kracht en aan kleur. Aan klank en aan gedachte. Dat is het overpeinzen waard.

gloednieuw idee, maar doe dit nu maar, dan gaat het wel weer over." Men kan beter aan een redelijk vervulbaar verlangen toegeven en het aldus kwijt raken, dan er mee te blijven rondlopen. Dan remt het de ontwikkeling van nieuwe mogelijkheden.
We weten niet, of men het bij de N.F.K. ook zo bekijkt, maar hopelijk handelt men onbewust reeds daarnaar.

*

Zo is de N.F.K. de laatste paar jaren verder ontwikkeld, zoekend, tastend, afkeurend, ontdekkend, experimenterend en redenerend, naar zijn tentoonstelling ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan. Daarbij beslissend, dat dit niet een N.F.K.-tentoonstelling, met alleen werk van leden, zijn mocht, doch een nationale tentoonstelling moest worden, waarbij een elk de gelegenheid moest hebben, werk in te zenden. Dit is gebeurd en de volgende stap moest zijn, de naam dezer tentoonstelling in het Haagse Gemeentemuseum: Fotoschouw 1952, waar te maken. Aan inzendingen heeft het niet ontbroken, doch nu kwam voor de initiator, de N.F.K., de moeilijke taak, deze foto's te toetsen aan de eisen, welke men meent, dat aan een foto van 1952 gesteld dienen te worden. Daarmee viel weer zeer veel af, doch er is ook veel gebleven. Het is verheugend, dan te ontdekken, dat er juist uit de gelederen der amateurs voortreffelijke prenten vergaard werden, temeer omdat deze het uithouden tegen wat de N.F.K.-leden met vereende krachten bereikten, terwijl zij toch „in eenzaamheid" ontstonden.
Wij gaan hier niet een uitvoerige verhandeling houden over het geëxposeerde. Men ga dit zelf zien. Terwijl in de afgelopen maand het Van Abbe museum in Eindhoven liet zien — De fotografie als uitdrukkingsmiddel — wat het buitenland thans biedt, geeft deze

Nico Zomer N.F.K. *Cacoaveter*
Fotoschouw 1952 — Een zuivere industriefoto, die het bewijs levert dat ook dan het uitdrukken van de sfeer mogelijk (en noodzakelijk) is.

Fotoschouw 1952 wat Nederland doet. Dit is een nationale tentoonstelling en wat hier hangt is daarvan de topklasse. Topklasse naar de opvattingen van de N.F.K. en wij menen nu uiteen gezet te hebben, dat deze opvattingen zeer overwogen en zeer serieus zijn. Deze tentoonstelling is uitermate de moeite waard, omdat men er geconfronteerd wordt met een totaal frisse geest en met maatstaven, die anders liggen dan men gewend is. Men ontmoet er spontaneïteit naast diepgang, menselijkheid en humor, experiment naast nuchterheid. Voortreffelijke techniek werd vanzelfsprekend geacht, technick-alleen was zeker onvoldoende. Men zoekt terecht naar verdieping, ontstaan door versobering en heeft die gevonden. De foto's, die hier verzameld zijn en voortreffelijk geëxposeerd, betekenen geenszins de voleinding. Zij zijn de evolutie, gevorderd tot aan 1952. En die evolutie is goed en gezond. De fotografie héeft hier zichzelf weer hervonden en levert het bewijs van een grafische vormgeving, die een plaats dient te hebben tussen andere grafische kunsten. Terecht hangt dit in het Gemeente Museum en niet in een willekeurig gehuurd zaaltje, dat zich even ree verhuurt aan bruiloften en partijen. Zo iets houdt erkenning in en het feit, dat kunstcritici van naam er belangrijke artikelen aan wijden is tekenend.

Wij herhalen onze opwekking, deze Fotoschouw '52 te gaan zien. Voor een ieder, die zich met de uitoefening der fotografie bezig houdt, kan dit een confrontatie betekenen met een geheel andere visie op het gebruik van de fotografie, die voor zijn verdere opvattingen van grote invloed kan zijn. Men verwerpe deze gedachte niet door de indruk, dat het hier gebodene zo extreem zou zijn en voor een ander onbereikbaar. Reeds de hier gegeven reproducties getuigen het: de onderwerpen zijn zo eenvoudig, doch het is de verfrissend-eenvoudige wijze, waarop zij benaderd en vertolkt zijn, die iemand goed doet, en met verheugd hart de verdere ontwikkeling doet afwachten. H.

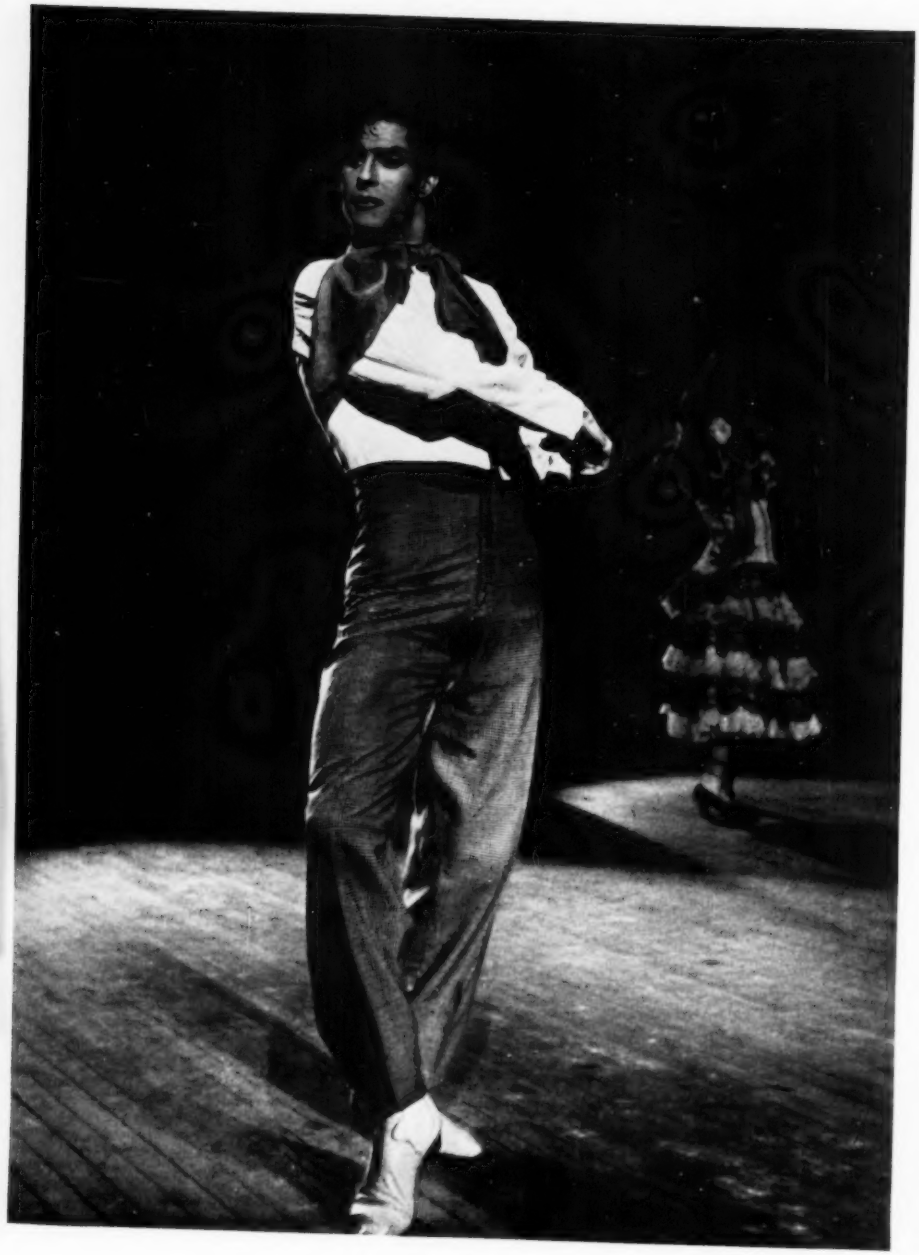

D. C. Lanting — *Fotoschouw 1952* — Deze foto van een danser achten wij van een voortreffelijke kwaliteit en als tekenend voor een thans na gestreefde vormgeving. Er bestaat geen twijfel aan wat deze kerel doet, en evenmin is er twijfel mogelijk aan de gespannenheid en intensiteit waarin hij zijn dans uitvoert; hij zit er volkomen „in". Daarnaast ook de vlakverdeling niet te verwaarlozen en die tot een onmisbaar geheel te houden is knap, alles aan deze foto is raak.

Uitslag FOTO-wedstrijd

VRIJE ONDERWERPEN APRIL 1952

Zoals men uit de uitvoerige ondertekening reeds bemerken kan, gaven wij ditmaal de collectie geheel uit handen ter jurering door enkele trouwe vrienden van „Eemland". Wij willen hen ook op deze plaats nog hartelijk danken voor het serieuze werk, doch vooral ook om hun prima verslag, dat we zonder enige verdere versiering (het laatste modewoord) konden plaatsen.

Het is ons uiteindelijke voornemen, in den vervolge in nauwe samenwerking met de Bond elke FOTO-wedstrijd door een der aangesloten verenigingen te laten beoordelen. Dit verzekert een zeer objectieve beoordeling, die vrij blijft van iedere telkens terugkerende persoonlijke smaak.

Dit dan schreven de Eemlanders.

Misschien zijn de Bondswedstrijden van invloed geweest op de productie voor onze maandelijkse fotokamp, maar de deelname in de „Gevorderden" en „Vakklasse" hebben niet dat kwantum opgeleverd, wat wij gewend zijn.

De „Juniores" en „Seniores" waren — zoals gewoonlijk — weer goed vertegenwoordigd. Zij hebben het de jury niet gemakkelijk gemaakt.

Baby-Box klasse.

W. *P. Heyblom* te Amsterdam behaalde met zijn geestige prent „We zaten midden in het centrum" *in deze klasse de eerste prijs.*

De originele idee is technisch knap uitgewerkt.

Juniores.

H. Prakken te Hengelo (O.) zond een serie prima sneeuwstukken in, waarvan wij „Gasthof zur Rose" het best konden waarderen. De jury heeft veel waardering voor de mooie blanke toon en de technisch goed uitgewerkte foto's waarmee deze maker verdiend *de eerste prijs* incasseert.

Direct hierop volgt *Jo Clerx-Janssen* met een uitstekend portret „Dorpstype". Modulatie en huidweergave zijn goed. Jammer dat de instelling niet geheel foutloos is geweest. Daarom voor dit stuk een *tweede prijs.*

T. Wevers te Winterswijk ontvangt de *derde prijs* in deze klasse voor een serie goede bloemstudies, waarvan wij „Fresia" hebben gekozen als de beste van de serie.

Tenslotte een *eervolle vermelding* voor *B. van Wingen,* Kapelle (Z.), voor zijn „Toen mijn dochtertje sliep". Een geestig gegeven, dat wij technisch ook goed kunnen waarderen.

Seniores.

Na even overwegen en afwegen geviel de *eerste prijs* aan *A. J. v. Dijk* te Amsterdam, voor zijn prima stuk (zonder titel) van de twee kwajongens bij de electrische stads-wegwijzer. De aandacht van de twee snaken is goed op hun spel geconcentreerd.

Frater M. Liduinus te Utrecht behoort tot de trouwe inzenders. Ditmaal een wel verdiende *tweede prijs* met zijn zeer goede bloemenstudies, waarvan „Zaadpluis" ons het meest heeft geïmponeerd.

De *derde prijs voor S. Keesman* te Haarlem kon vlot worden toegekend voor zijn prima stuk „De Trommel". Goed gefotografeerd en modern van opvatting.

Een *eervolle vermelding* in deze klasse komt toe aan *W. v. d. Berg* te Scheveningen voor „Ieder op zijn beurt". Een aardige kindergroep met een goede concentratie. De verhoudingen zijn echter iets te gepronoceerd.

Gevorderden.

Met vlag en wimpel behaalde hier *H. Rietveld* te Heemstede de *eerste prijs* met een zeer goede naakt-foto. Prima lijnwerking en een knap toegepaste verlichting.

Hierna volgt *Ir L. J. Biezeveld* te Groningen met een *tweede prijs* voor zijn herfstfoto met een markante verlichting en een zeer gelukkige insluiting.

Vakklasse.

De prima stukken van *J. L. du Parant* te Dordrecht „sprongen" uit deze collectie. Onbetwist winnaar van de *eerste prijs* met zijn simpele en zijn sublieme lijnwerking, gepaard aan een prima techniek.

De rest van de inzendingen in deze afdeling was voor de jury een teleurstelling.

De jury:
W. J. A. BARTELS,
A. VAN LEEUWEN,
A. PASTOOR,
W. PLASMEIJER.

Fleuriger

VERGROTINGEN MAKEN

Het artikel onder bovengenoemd opschrift in het laatste nummer van ons blad heb ik met zeer veel interesse gelezen. Het daarin gegeven procédé leidt evenals vele andere inderdaad tot pittiger vergrotingen, zonder dat deze hard worden. Het is niet eenvoudig om bij de beperkte toonschaal, die ieder fotopapier nu eenmaal heeft, zowel mooi doortekende schaduwen te krijgen op juiste kracht als fijn gedetailleerde lichten. Daarvoor moet vrijwel altijd worden overgegaan tot dubbele bewerkingen en niet ieder amateur heeft voldoende fingertip-feeling om de vergroting juist zó lang in een bad te laten of juist op tijd uit een ander bad te halen, dat de grootste toonrijkdom wordt verkregen.

Het achteraf bleken met Farmer heeft b.v. het nadeel, dat Farmer graag nog even blijft doorwerken, zodat de amateur door ervaring moet lezen hoe lang hij zijn vergroting kan bleken, opdat deze, nadat de Farmer geheel is uitgewerkt, nog juist die tekening in de lichten heeft, die hij had willen bereiken. Het verkrijgen van die ervaring kost echter vergrotingspapier en dat is tegenwoordig niet goedkoop meer. Hoe meer bewerkingen een vergroting moet ondergaan, des te meer mogelijkheden zijn aanwezig om tot mislukking te komen.

De methode, die ik steeds volg en waarbij ik vrijwel altijd bevredigende resultaten verkrijg, is de dubbele ontwikkeling, waarbij ik gebruik maak van de Biforta-ontwikkelaar van Amaloco. Voor deze methode wordt voorgeschreven een bad A (waarvoor Amaloco een speciale ontwikkelaar levert, doch waarvoor men meestal ook zijn standaard-ontwikkelaar kan gebruiken) en een bad B, dat speciale eigenschappen heeft. Vraagt u mij niet hoe deze ontwikkelaar is samengesteld, ik weet alleen, dat zij het „doet".

De ontwikkelaar A wordt zo veel verdund, dat zij een flauwe vergroting levert (belichtingstijd ongeveer 1½ x zo lang nemen als voor normale ontwikkeling en zover doorontwikkelen, totdat men ook in de lichten iets tekening ziet komen). Daarna zonder spoelen overbrengen in bad B, waarin de vergroting op kracht wordt gebracht. De zware partijen ontwikkelen dan geheel uit en blijven daarna staan, terwijl men zover doorontwikkelt, totdat de lichten evenees mooi gedetailleerd zijn. Hierdoor komt men dus tot een pittige vergroting, waar alles in zit, terwijl de vergroting niet „hard" wordt. Probeert u het voorlopig niet met uitgesproken harde negatieven, want daarvoor is nodig, dat men ervaring bezit met deze methode, doch ieder, die reeds enige ervaring met vergroten heeft, kan deze methode zonder gevaar gaan toepassen met normale en enigszins flauwe negatieven en zal na enkele proefnemingen aanvoelen welke mogelijkheden deze methode in zich heeft. Waar het succes in hoofdzaak van afhangt, is het beoordelen van het beeld voordat men het van A in B overbrengt. Bij normale negatieven blijft bij mij de vergroting ongeveer 30—50 seconden in bad A en gaat dan naar B, waarin geheel wordt uitontwikkeld. Blijkt mij, dat in bad A te weinig ontwikkelaar in de laag is getrokken, dan gaat de vergroting nog even van bad B terug naar bad A, waarna de hierin opnieuw opgenomen ontwikkelaar weer in bad B wordt „uitgewerkt". Misschien zult u zeggen, dat men op deze wijze ook tot een vrij ingewikkelde bewerking komt, doch ik vermeldde dit teruggaan naar bad A alleen omdat ik daarmee voorkomen wil, dat zij, die deze methode naar aanleiding van dit artikel gaan toepassen, dezelfde fouten maken als ik heb gepleegd en de vergrotingen, die het na een te kort baden in A niet deden in bad B, zouden weggooien. Na mijn inwerkperiode ging er nooit meer een vergroting van B naar A terug.

Wellicht zullen anderen met meer genoegen een andere methode volgen; laten zij, die dit gebied nog nimmer betraden en zij, die nog geen bevredigende resultaten kregen met de tot nu toe door hen gevolgde methode, eens de Biforta methode gaan volgen en het zou mij sterk verwonderen, wanneer zij daarbij geen volkomen voldoening zouden bereiken.

P. J. A. KINDERMAN

De firma Frank & Heidecke is bij voortduring op jacht naar voortreffelijke Rolleicord- en Rolleiflex negatieven voor haar publiciteit. De negatieven worden hoogstens een jaar lang in bruikleen gevraagd en zorgvuldig behandeld; men krijgt deze dus terug. Wie hier iets voor voelt, kan desgewenst ook deze negatieven via de importeurs van de Rollei's, N.V. Agfa-Photo, Amsterdamseweg 25, Arnhem, of Ilford Selo N.V., Herengracht 168, Amsterdam, naar de fabriek zenden.

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Uitg. Mij „C. Misset" N.V., Doetinchem, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Hens verzamelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 × 18 of 18 × 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Hens gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar het moet wel iets willen uitdrukken.

Een periode van ongekende zonneschijn ligt achter ons. Voor ons land een unicum en het is vandaag voor het eerst, dat de strakke blauwe lucht enige bewoking vertoont. Ik was eergisteren in Scheveningen en wanneer ik even mijn ogen sloot voor het winteraspect der grote hotels en restaurants en alleen naar het strand en de zee keek, waar het krioelde van zonnebaders en de heerlijke warmte van de stralende zon voelde, dan leek dit alles meer op een Juli- dan op een April-dag. 10 dagen lang zon, warmte en geen wind. Wat zal er gefotografeerd zijn door dat millioenen-leger van amateurs. De fotohandel vaart er wel bij en de doka-laboranten zullen na de Paasdagen de tegenstelling van licht en donker dubbel gevoeld hebben. Voor de speurder naar artistieke stemmingsobjecten was het zeker geen ideaal foto-weer; daar was de lucht té strak voor. Maar wat zullen er op de „Keukenhof" een kleuropnamen gemaakt zijn, wat zullen de boxcamera's geknipt hebben en wat zullen er een aantal herinneringsfoto's gemaakt zijn. En al werden de sfeer- en stemmingsfotografen teleurgesteld, er bleven voor hen toch nog voldoende objecten over waaraan zij hun hart konden ophalen, terwijl de enkele fotografen die om de een of andere reden gedwongen waren thuis te blijven, zoals b.v. schrijver dezes, hun krachten weer eens op interieur-opnamen hebben kunnen beproeven. Hoe feller het licht, des te groter contrast, des te krachtiger de schaduw, des te moeilijker het overbruggen van die contrasten.

Never mind, dank zij de fotolampen. Al met al een voorproefje voor de a.s. zomer, wanneer wij tenminste dit uitzonderlijk fraaie weer niet duur moeten betalen met een zonloze zomer.

Foto B — G. M. W. te B.

Foto A — N.N.

Ik heb hier voor me liggen twee opnamen van eenzelfde motief: een herdershond. Wanneer ik ze vergelijk, dan hebben beide hun voor en tegen. A werd genomen 's avonds bij kunstlicht met een belichtingsduur van een ½ sec op formaat 9 × 12. B is een buitenmomentopname met kleinbeeldcamera en de lering, die men er uit kan trekken is, dat dieropnamen maar zelden gelukken bij een tijd-belichting. Hoe schijnbaar doodstil een hond ook zit, toch bijgt hij altijd en die beweging is voldoende om onscherpte der haren te veroorzaken. Dit is 1—0 voor opname B. Vanwege de grotere scherptediepte is de kleinbeeldcamera eveneens boven de ateliercamera te verkiezen. Het bezwaar der buitenopname bestaat echter in de moeilijkheid een rustige achtergrond te vinden, hetgeen bij B duidelijk blijkt. Ik stel mij in gedachten bij B een achtergrond als bij A voor. Hoeveel fraaier zou het licht op de kop tot zijn recht zijn gekomen. Daar kleinbeeldopnamen niet kostbaar zijn, loont het de moeite de prachtige hondenkop tegen een rustige fond nog eens enkele keren op te nemen. Ik adviseer met opzet enkele keren, omdat het lang niet zeker is een dergelijke stand en dito uitdrukking een eerste keer weer te krijgen. Maar het is ook niet denkbeeldig, dat de hond gestorven is en dat dit de enige herinnering is aan zo'n kostbaar bezit.

Het is dan betrekkelijk eenvoudig en zeker de moeite waard de achtergrond te verbeteren en deze in een neutrale effen grijze toon om te zetten. Men neemt een tube Talens of Gimborn *plakkaatverf* van 'n lichtbruine kleur. Eigenlijk doet de kleur er weinig toe. Heeft men wit en zwart ter beschikking, dan kan men deze 2 kleuren mengen tot een grijze tint, er rekening mee houdende, dat de uiteindelijke kleur opgedroogd zijnde lichter is dan in vochttoestand; eerst wordt het wit opgelost, waarna door geleidelijke toevoeging van zwart de juiste grijze toon verkregen wordt. Het kan geen kwaad, door toevoeging van een ietsje chromaatgeel of rood de kleur naar wat warmer grijs te verstenmen, want grijs uit puur wit en zwart gemaakt fotografeert iets lichter dan wij hem zien. Het mag in geen geval transparante verf zijn, daar deze geen dekkracht heeft en dientengevolge niet egaal opdroogt, wat bij plakkaatverf wel het geval is. Neem veel verf en weinig water. De moeilijkheid bestaat in de juiste menging van verf met water. Het mengsel mag niet zo dun zijn, dat het tengevolge daarvan geen dekkracht heeft en aan de andere kant niet zo dik, dat de penseel bij het opstrijken trekt. De egaalheid kan pas beoordeeld worden, wanneer de verf geheel droog is. Met een fijn penseel gaat men eerst langs de contouren, waarna met een bredere penseel de overige oppervlakte wordt ingevuld. Maak van de aldus geretoucheerde vergroting een reproductie op film of plaat en vergroot deze. De verbetering is verrassend.

Jong geleerd — Foto van de maand — J. Th. Meijer te Heemstede

Zonnespel H. G. L. te R.

Merkwaardig is ook bij beide opnamen het verschil in uitdrukking der ogen. Bij A een gespannen aandacht, een verwachting van een versnapering of een „uitje" en tevens een vragen. „Zullen we even gaan stoeien?", vraagt de baas. „Zou het waar zijn", antwoordt de hond. Bij B een enigszins dromerig, onverschillig voor zich uitkijken. Het vastleggen van de gemoedstoestand, die uit de ogen spreekt, is een studie op zich zelf.

En nu ik het toch over „gespannen aandacht" heb, dan wil ik er op wijzen, dat die aandacht niet alleen in de blik tot uiting komt, maar tevens door de houding. Zelfs zonder iets van de gelaatsuitdrukking te zien, kan men uit de houding de spanning afleiden. Duidelijk komt dit tot zijn recht bij „*Zonnespel*". De titel had ook kunnen luiden „Het brandglas". Een meer intense aandacht is haast niet mogelijk, ook al

Angst H. P. M. C. te G.

goed als men „gemaakt", cynisch en stralend kan lachen en „zuurzoet" kan glimlachen, evenzo kan men ook dwingend, driftig, pruilerig en angstig huilen. Hier behoeft men niet in twijfel te verkeren. De angstpsychose komt hier zo treffend tot uiting, dat men heus niet in het onzekere behoeft te verkeren. De angst is hier duidelijk te herkennen. De kleine zit vastgeklemd tussen een vork van 2 takken, wat duidelijk zichtbaar is aan het gerimpelde vel van het linker dijbeentje. Het is een candid-foto van het zuiverste water. Wat zou ik graag de witte lucht aan de rechter bovenkant doorgedrukt zien en dan zie ik boven het linkerhandje de toppen van 2 vingers achter de boomstam naar voren komen. In werkelijkheid is het gevaar dus niet zo groot geweest en de helpende hand was niet ver af. Maar ook uit technisch oogpunt is deze foto subliem, vooral wat betreft de weergave der prachtige krullen en de gelaatshuid. Wat kan de zon toch een ideale lichtbron zijn!

Het is nooit voor een outsider uit te maken of dit een toevalstreffer is, d.w.z. dat niet met voorbedachte rade een angstig huilen uitgebeeld is willen worden of dat deze scène geënsceneerd is, in de hoop dat de kleine, daar neergezet zijnde, angstig zou worden.
Streng genomen zou een psycholoog-paedagoog dit afkeuren. De artistiek-compositionele tekortkomingen worden evenals bij iedere candid-foto zonder meer geaccepteerd.

„Aan het strand" — titel is van mij — heb ik reeds ettelijke malen in handen gehad en reeds even zovele malen weggelegd. En ook nu weer heb ik de afdruk voor me liggen en heb de weegschaal van „niet plaatsen", „wel plaatsen" naar de laatste schaal doen overhellen. De aantrekkingskracht bestond enerzijds in de volle aandacht waarmede de kleuter bezig is het schoentje aan te trekken, anderzijds in de prachtige toonwaarden, lichtconcentratie en juiste plaatsing

Mielke en Lieveke L. P. te Z. (Blg.)

ziet men van twee der jongens zelfs het gezicht niet, laat staan de ogen. En al mogen in deze opname technische tekortkomingen aanwezig zijn, zoals te weinig details in sommige schaduwpartijen, psychologisch is deze compositie zo levenswaar als men maar wensen kan. Als diapositief zouden die details toch nog zichtbaar zijn, want ze zitten in het negatief, hetgeen mij bleek door de vergroting tegen het licht te houden. Het zou er mogelijk bij betere vergrotingstechniek ook nog uit te halen zijn.
Een ander voorbeeld van concentratie ziet U in *„Jong geleerd"*. Ook hier zelfs zo goed als geen gelaat en toch blijkt uit de gehele houding de ernst en het zich geven aan de haar opgedragen of vrijwillig aanvaarde taak. Zou men bij „Zonnespel" uit compositie-oogpunt de middelste jongen in een iets minder gebukte houding hebben willen zien, waardoor de gemeenschappelijke ruglijn een meer golvende beweging zou hebben gekregen, bij „Jong geleerd" valt op de compositie en licht- en schaduwwerking zo goed als niets aan te merken. Prachtig van detaillering, zowel in de licht- als de schaduwpartijen, uitstekende diepte- en lijnwerking. Alles concentreert zich op de aardappelenbak en de schillende handen. De technische gegevens zijn: Rolleicord; F. 4; 1/500 sec; Ilford HP5.
Psychologisch uitstekend getroffen is *„Angst"*. Even-

van het kinderfiguurtje in het beeld. De keerzijde van de medaille was de achtergrond, die veel te druk en te krachtig van toonwaarde is. Er zijn in dit beeld 3 plans. Eerste (voorgrond) en derde (achtergrond) zijn prima. Het 2e plan (middengrond) is storend. Ontbraken nu maar de liggende figuren ter hoogte van de kruin van de kleuter, dan zou men alles wat daarboven is kunnen verwaarlozen. Bedekt u zelf alles maar boven de liggende figuren, dan is er een verbetering waar te nemen. Maar de liggende figuren blijven storen.

Bij de beoordeling van de foto speelt de vraag: „op welk accent legt u de nadruk?" een voorname rol. U allen kent die accenten: artisticiteit — techniek — compositie — originaliteit — decoratieve werking — psychologische werking bij de uitbeelding van de mens.

Uit psychologisch oogpunt is „Mielke en Lieveke" uitstekend geslaagd. Ontroerend is de belangstelling van Opa voor zijn kleinkind en treffend de ernst, waarmee de kleine naar het boek kijkt. Er moet een plaatje op de bladzijde staan, want het kindje is nog te klein om te lezen, maar een plaatje, vooral als er bij verteld wordt, kan het wel verwerken. Maar wanneer we nu verder gaan analyseren of ontleden, dan stoort er nog wel het een en ander. Bekijk deze foto critisch, en vooral ook objectief, voordat U het navolgende leest.

U zoudt dit zelfstudie kunnen noemen en het is niet onmogelijk dat u nog meer opmerkt dan ik. Mijn bezwaren zijn dan: 1e dat de hoofden te veel op gelijke hoogte staan en tevens te veel tegen de bovenzijde; 2e dat de detaillering van jas en vest verloren is gegaan, waardoor geen evenwichtige verdeling van de donkere en lichte partijen is verkregen; 3e ontbreekt in de linker benedenhoek de overgang van hand naar mouw, hetgeen door het grote contrast tussen de hand en jas van Opa nog versterkt wordt. Waar in dit geval geen sprake van poseren kon zijn, moet men deze tekortkomingen aanvaarden en op de koop toe nemen.

Dat uitzonderingen de regel bevestigen, vindt U belichaamd in „*Ontmoeting in het park*". U zult zich misschien afvragen, waarin dan die uitzondering bestaat. Ze bestaat m.i. hierin, dat het hoofdmotief zich nagenoeg in het midden van het beeld bevindt. Niets zou eenvoudiger zijn dan links zoveel af te snijden, dat het hoofdmotief op het z.g. sterke punt komt te staan, dus op 1/3 van de breedte.

En juist in dit geval zou ik er tegen zijn en wel omdat de ruimtewerking daardoor verminderd zou worden. Let er vooral op dat ik hier niet spreek van „diepte", maar van „ruimtewerking". De laan in het park strekt zich zowel naar rechts als naar links uit en die uitgestrektheid wil ik in dit geval per se vasthouden. Bedek een gedeelte links van de groep maar eens en het zal u duidelijk worden dat het effect van de lange laan verdwenen is. Het is hier zo echt een uitgezocht rustig plekje voor een vertrouwelijk onderhoud waarbij men noch van links, noch van rechts beluisterd of..... bespied kan worden. Dat zij daar echter geen angst voor hebben, kan worden afgeleid uit het feit, dat zij met de rug naar de weg toe zitten. Wanneer er onder u lezers zijn die wel eens een lezing over „Portretfotografie" van mij hebben bijgewoond, dan zullen zij zich misschien nog herinneren, dat ik er steeds op heb gewezen, dat men zich dán bij een conversatie pas op zijn gemak voelt, wanneer men van een zitplaats gebruik kan maken op een andere wijze dan waarvoor die zitplaats bedoeld is, d.w.z. anders dan anders. Daar hebt u hier ook een prachtig voorbeeld van, dat vooral bij de houding van de jongemannenfiguur zo prachtig bewaarheid wordt.

Ontmoeting in het park — A. J. B. te A.

Aan het strand — T. W. K. te 's-Gr.

Reeds meerdere malen heb ik er op gewezen, dat wij op fotografisch gebied een chaotische periode doormaken, zoals wij trouwens op ieder terrein ditzelfde verschijnsel waarnemen.
Het is een tijdperk van onrustig zoeken, de excessen kunnen niet uitblijven en onwillekeurig moet ik denken aan een hond die, voor hij gaat slapen, ettelijke keren in zijn mand ronddraait voor en aleer hij zijn plaats gevonden heeft. Een typisch voorbeeld van zo'n exces vindt U in het vorig nummer van „Foto" onder de titel van „Ein-Fuss-Gänger" (zie pag. 102). „Fotoform" is ook een nieuwe benaming en al kan ik persoonlijk geen grote waardering voor deze compositie hebben, wie weet of tengevolge van het breken met alle normen op den duur niet iets anders en beters te voorschijn komt. We moeten er hier trouwens bij bedenken, dat het een vorm van experimentele fotografie betreft. De rijke schat van fotoliteratuur heeft ons zo bekend gemaakt met de tot nu toe bestaande en algemeen erkende normen, dat men coûte que coûte iets anders wil, hoe vreemd, om van dwaas niet

eens te spreken, het ook moge zijn. En juist daarom moeten wij ons verstand niet verliezen, moeten wij niet in snobisme vervallen, alleen maar gadeslaan en deze evolutie met interesse volgen. De theorie mag nooit een handicap voor de practijk zijn, want wie vertheoretiseert, verliest onherroepelijk zijn spontaneïteit. Er behoort moed toe met normen te breken en die moed moet men waarderen. Ik ken iemand met lange baard en lange hoofdharen, die op een motor gezeten een witte kap met een groot rood kruis op zijn hoofd heeft. Ik zou het niet durven, tenzij voor een weddenschap met hoge inzet.
En toch lijkt het mij voor de beginner van het meeste belang, dat hij eerst zijn krachten beproeft om de techniek machtig te worden, zijn aandacht niet verdeelt en zich tevreden stelt met een eenvoudig onderwerp technisch onberispelijk onder de knie te krijgen. De vreugde, die daarin gelegen is, kent de avant-gardist niet meer. Die tijd is voor hem voorbij. Hij zoekt nieuwe moeilijkheden en in het overwinnen daarvan beleeft *hij* een nieuwe vreugde.

Wanneer ik nu ten slotte de „foto van de maand" moet aanwijzen, dan valt deze keer mijn keuze op *„fong geleerd"*. De voortreffelijke kwaliteiten heb ik reeds uiteengezet en daar behoef ik dus niet meer op terug te komen.

Tegelijkertijd herstel ik een verzuim, daar ik de vorige keer de naam van de maker der foto „Hondenweer" abusievelijk vergeten heb te vermelden. Deze is J. L. Balster te Amsterdam.

Laat mij ditmaal dan eindigen met het volgende dringende verzoek: Zend Uw foto's voor deze rubriek *onopgezet* in, liefst op glanzend papier, doch beslist nodig is dit niet, al haal ik mij dan ook de woede van de clichémaker op de hals, liefst niet groter dan maximaal 18 × 24 en verzuim nooit *duidelijk naam en adres* op de achterzijde der foto, alsmede zo mogelijk nauwkeurige technische gegevens te vermelden.

J. J. HENS

Perspectieven . . . .

Was er tot voor kort niet een grenzeloos-lijkende stemming van lusteloosheid en vermoeidheid? Een druk, die niet weg te werken leek? Vonden velen zich niet incens staan voor het feit dat zij geen grein belangstelling meer konden opbrengen voor de fotografie, behalve voor wat kiekjes van de kinderen en de poes?
En plotseling kentert het weer.
Er is wat gaande.
Er is van alles gaande:

1. MUSEA GAAN OPEN.

Musea gaan open voor de fotografie: het Van Abbe-Museum in Eindhoven, het Stedelijk Museum van Amsterdam, het Gemeente-Museum in Den Haag; in één jaar, in één voorjaar. En enkele kleine gebeurlijkheden staan daarnaast, bij voorbeeld dat Cor van Weele exposeert in de Hengelose Kunstzaal; dat is allerminst wereldschokkend, maar het is evenzeer een symptoom als dat andere: de „officiële" culturele instellingen hebben blijkbaar plotseling en gelijktijdig de fotografie ontdekt en erkend.
De foto-wereld is eigenlijk altijd een klein, omheind en afgerasterd planeetje van onszelf geweest; anderen kwamen er zelden binnen.
Daarin komt verandering; en deze verandering zal weer allerlei andere veranderingen tot gevolg hebben.

2. COPPENS TOT DE PERS.

Martien Coppens sprak tot de pers bij de opening van „zijn" tentoonstelling in Eindhoven. We weten zeer wel dat de gebeurtenis in het Zuiden is georganiseerd door al de fotografen van die stad, samen met de directie van het Van Abbe-Museum; maar wie neemt het kwalijk dat we het, volgens het spraakgebruik, hebben over de tentoonstelling van Coppens?
Na „zijn" tentoonstelling in 1950 beloofde Coppens een nóg grotere, een nóg markantere; en toen men hem niet dadelijk geloofde heeft hij gewed om een kruik Bols. Heeft men er aan gedacht om hem die nu te geven?
Coppens dan sprak voor een belangrijke verzameling van pers-vertegenwoordigers en hij heeft hen op de belangrijkheid van de fotografie, de fotografie als kunstzinnig *medium*, als uitdrukkingsmiddel, gewezen. Hij toonde hun onder meer de foto's van Werner Bischof, van de Magnum-groep, over de nood in India. Hij vergeleek de foto's met het plakkaat, dat tot leniging van diezelfde nood heeft opgeroepen; hij gaf toe dat het plakkaat niet te best is geweest, maar vroeg: „Wijs me een tekening die kan zeggen, wat deze serie foto's zegt". Hij wees óók nog op mode-kwesties: vroeger wás de herder-op-de-heide zeer in trek, en nu het steegje, maar zulke foto's uit beide perioden zijn dan veelal niet gemaakt uit innerlijke beweegredenen, niet omdat men het niet laten kan; en daarmee is de fotografie niet gediend.

3. DE PERS OVER DE FOTOGRAFIE.

Deze nieuw-gerichte belangstelling voor de fotografie zal ook meer pers-artikelen brengen; en enerzijds verheugen we er ons op, maar anderzijds kunnen we weer uitingen bij tientallen verwachten die zullen getuigen van onbegrip; we zullen nog veel moeten werken om daar verandering in te krijgen.
Zo bijvoorbeeld de bespreking die Kasper Niehaus in De Telegraaf gaf over de expositie van de GFK-leden in Amsterdam: Picasso heeft gezegd dat fotografie geen kunst is, maar document; Picasso wéét het; en hij houdt wel van foto's maar alleen van foto's die geen kunstwerken willen zijn. Philosophisch gesproken is het beginsel der kunst: het *voortbrengen* der werkelijkheid, niet het nabootsen of veranderen. De kunst reproduceert de buitenwereld dóór de innerlijke wereld heen. En „dus" kan de fotografie het nooit verder brengen dan tot nabootsing van de werkelijkheid. Want: een fototoestel heeft geen ziel en een lens „kijkt" anders dan een paar ogen. Maar fotografen zijn soms halve kunstenaars.
Enfin: bittertafel-beschouwingen; Picasso zou ons de weg kunnen wijzen. Hij nam eens een naaktfoto, boog die in een scheve positie en rolde haar op. Zó zou men een foto op de meest verschillende manieren weer kunnen krijgen. Als we dat doen, komt er dán een waarderend stukje van meneer Niehaus?

4. BELANGSTELLING VOOR ANDERE CULTURELE UITINGEN?

Laten wij ons vooral hoeden voor eenzelfde fout: dat we de wereld alleen maar fotografisch willen zien om andere culturele uitingen. Laten wij, van onze kant, óók afrasteringen slopen, en laten we belangstelling tonen voor meer dan alleen de eigen plaatjes.
De rechtstreekse aanleidingen zijn er geweest: u was bij de foto's in het Van Abbe-museum; maar bent u óók linksom gegaan naar de schilderijen van Van Gogh? In het Amsterdamse Museum de foto's van de GKF; maar hebt u tevens de poppen gezien van Harry van Tussenbroek?
Coppens memoreerde nog dat bij de opening van die Van Gogh-tentoonstelling (nota bene in hetzelfde gebouw en terzelfdertijd!) vervelende dingen over de fotografie gezegd zijn; Van Gogh zou er zich minachtend over hebben uitgelaten. Het antwoord kan zeer simpel zijn: Van Gogh heeft dan geen goede foto's onder ogen gehad, hoewel ze er toch ook in zijn tijd al geweest zijn. En zo'n uiting bewijst evenmin iets, heeft evenmin waarde als hetgeen Niehaus meende te moeten weergeven uit de mond van Picasso. Van Gogh was een meester; Picasso is het wellicht ook; maar dat houdt niet in dat ze ook maar iets hebben begrepen van de mogelijkheden in de fotografie.
Al zulk wonderlijke en onplezierige misverstanden kunnen we méé uit de wereld helpen door zelf een andere houding aan te nemen, door gezonde belangstelling te tonen voor alle culturele uitingen van betekenis.

Kl.

BONDSNIEUWS

Officiële Mededelingen van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen

Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besluit van 11 Mei 1926 No 57 en 18 April 1935 No 31
Redactie: G. A. W. WAGENAAR, Van Neckstraat 14, 's-Gravenhage.
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort.

We naderen weer aardig de Bondsjaarvergadering. Als het volgende Bondsnieuws verschijnt, is deze al achter de rug, want 15 Juni wordt de vergadering gehouden te Utrecht in het Hotel Noordbrabant om 11 uur v.m. Als we dus nog een aanmoediging moeten laten horen om die vergadering bij te wonen, is het daarvoor nu de laatste gelegenheid.
Als —, ja eigenlijk geloven wij, dat er geen aansporing meer nodig is. Wanneer men tenslotte niet gaat, dan zullen er wel andere redenen zijn dan een gebrek aan belangstelling, want dit laatste motief begint toch wel langzamerhand te verdwijnen. Gelukkig! Het enig geldende motief (buiten persoonlijke aangelegenheden natuurlijk), zou eigenlijk kunnen zijn een te kleine verenigingskas, om er de reiskosten uit te kunnen bestrijden, maar dat is dan een fout in de begroting.

Reeds in het begin van het bijna afgelopen verenigingsjaar hebben wij op deze plaats gezegd: „Neem dadelijk in uw begroting een bedrag op voor het bezoeken van de jaarvergadering, dan verrast u dit later niet, als deze voor de deur staat". Het is toch gemakkelijk genoeg, omdat voortaan steeds de jaarvergaderingen te Utrecht worden gehouden. Men weet dus precies wat dit kosten kan.
De jaarvergadering is de enige gelegenheid waarbij iedereen persoonlijk van zijn ideeën, wensen en eventuele aanmerkingen kan doen blijken, en waarbij bij dus persoonlijk invloed kan uitoefenen op de gang van zaken in de Bond. Dit laatste is niet fictief. Inderdaad zijn er herhaaldelijk verbeteringen in het Bondsbeleid aangebracht en nieuwe instellingen in het leven geroepen, die ontstaan zijn uit het initiatief van één persoon. Wij zouden deze dingen gemakkelijk stuk voor stuk kunnen opnoemen en hieruit blijkt hoe nodig het is, dat ieder die het goed meent met zijn Bond ter jaarvergadering verschijnt.
Ook voor het bestuur is het een grote steun wanneer het bemerkt uit een druk bezoek, dat zijn werk wordt gewaardeerd, en dat de leden het de moeite waard vinden richting aan dit bestuur te geven. Immers belangstelling in iemands werk is altijd een sterke prikkel tot nóg meer en nóg beter.
Door omstandigheden die niet waren te ontgaan, konden verleden jaar de bekroonde verenigingsinzendingen voor de Bondswedstrijd niet ter jaarvergadering getoond worden. Deze keer wordt er alles op gezet om ze wel te tonen, tegelijk met de uitreiking van de prijzen. Aangezien de sluitingsdatum voor inzending 1 Mei is, hebben wij op het ogenblik dat we dit schrijven, nog geen overzicht over de mate waarin er dit jaar deelgenomen wordt, maar wij hebben de beste verwachtingen.
Een enkel woord moeten wij zeggen over de opmerkingen die hier en daar gemaakt zijn, dat men zo laat iets hoorde over de Bondswedstrijden. Dit is eigenlijk niet helemaal juist. Reeds lang tevoren weet men dat er zeker wedstrijden gehouden zullen worden, evengoed als men direct na deze jaarvergadering al weet of en dat er weer wedstrijden zullen worden gehouden in 1953. Vele maanden geleden heeft in Bondsnieuws gestaan dat de voorwaarden gelijkluidend zouden zijn met die van verleden jaar, en als hierin voor 1953 veranderingen komen, weet men dit ook weer dadelijk na de jaarvergadering, want daar wordt dan dit betreffende besluit genomen. Men weet het dus en men kan alvast het hele komende seizoen rekening met deze Bondswedstrijd houden, zodat aanmoedigen tot het maken en inleveren van werk ervoor, niet op het laatste ogenblik behoeft te gebeuren. En.....de algemeen toegepaste verenigingscompetities zijn rijke bronnen van werk waaruit het hele jaar keuze gemaakt kan worden.
Dus nu, denk bij het nieuwe seizoen dadelijk aan de Bondswedstrijd! Wij hopen u allen te zien op 15 Juni.

BUITENLANDS NIEUWS

Secretaris voor het buitenland
Foreign Secretary
Secrétaire pour l'Etranger
Sekretär für das Ausland
J. Akkerman,
Nolensstraat 5 c,
Rotterdam-C.

Komende buitenlandse salons:
1952 Southwest International Exhibition of Photography, San Diego.
Foto's en/of kleurendia's. Sluiting 6, resp. 13 Juni.
Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Southwest Photographic Exhibit, San Diego County Fair, P.O. Box No 578, Del Mar, California U.S.A.
Ninth Open International Exhibition of Pictorial Photography Port Talbot, England.
Alleen foto's. Sluiting 10 Juni.
Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Exhibition Secretary Port Talbot Y.M.C.A. Camera Club, Talbot Road, Port Talbot, Glam. England.
Fifth Witwatersrand International Salon of Photography 1952, Johannesburg en Durban.
Alleen foto's. Sluiting 18 Juli.
Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Secretary Witwatersrand International Salon of Photography, P.O. Box 2285, Johannesburg, Zuid-Afrika.
5th Hartford International Salon of Photography and Color Slide Exhibition, Hartford, Connecticut, U.S.A.
Foto's en/of kleurendia's. Sluiting 10, resp. 17 Juni.
Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Raymond J. Le Blanc, Chairman, 234 SO. Quaker Lane, West Hartford, Conn. U.S.A.
VIII Salon Internacional de Arte Fotografico, Buenos Aires.
Alleen foto's. Sluiting 15 Juli.
Inschrijvingsformulieren aan te vragen bij: Foto Club Buenos Aires, Santa Fe 1924, Buenos Aires, Argentina.
Voor bovengenoemde salons kan een inschrijvingsformulier ter inzage worden aangevraagd bij het Secretariaat voor het buitenland.
Voor de navolgende salons zijn inschrijvingsformulieren verkrijgbaar bij genoemd secretariaat:
36th Scottish Salon of International Photography, Dumfries, Scotland.
Foto's, zwart-wit- en kleurenplaatjes. Sluiting 31 Mei.
P.S.A. 1952 International Exhibition of Photography, New-York.
Zwart-wit foto's, kleurenfoto's en kleurendia's. Sluiting 10 Juli.
XIXe „Iris" Internationale Fotosalon, Antwerpen.
Zwart-wit-foto's en kleurenfoto's. Sluiting 31 Juli.
The London Salon of Photography, 43rd International Exhibition.
Alleen foto's. Sluiting 27 Augustus.
The First Associated India International Exhibition of Photographic Art, Ahmedabad, India.
Zwart-wit foto' en kleurenfoto's. Sluiting 3 Augustus.
Thirteenth Vancouver International Salon of Pictorial Photography Vancouver, Canada.
Alleen foto's. Sluiting 1 Augustus.
Opgemerkt moet worden, dat onder kleurenfoto's niet gerekend worden met de hand gekleurde foto's. Dit geldt voor alle bovengenoemde salons, voor zover er een afdeling kleurenfoto's is.
Op de Wereldtentoonstelling te Luzern van 15 Mei tot 31 Juli zullen voordrachten en cursussen worden gegeven. Belangstellenden kunnen inlichtingen verkrijgen bij het Secretariaat voor het buitenland, waar ook inzage kan worden verkregen van een prospectus van de *Doscher Country School of Photography.*
Een bezoek aan de Wereldtentoonstelling te Luzern kan niet genoeg worden aanbevolen. Verschillende beroemde fotografen uit verschillende werelddelen zullen er hun werk exposeren.
De K.L.M. maakt ons erop attent, dat er een nachtverbinding Amsterdam—Bazel—Zürich bestaat tegen gereduceerde prijs, waarvan belangstellenden voor de Wereldtentoonstelling te Luzern misschien gebruik kunnen maken. De K.L.M. zorgt dan tevens voor treinbiljetten en hotelaccomodatie. De retours met een geldigheidsduur van 23 dagen naar Bazel of Zürich kosten resp. *f* 159,10 en *f* 163,50. Dit

zijn dus de prijzen van de nachtverbinding. De dagverbinding kost naar Zürich *f* 185.—, naar Genève *f* 208.—.
Op alle diensten kan per persoon 20 kg bagage worden meegenomen, alsmede een kleine camera en een redelijke hoeveelheid lectuur.
Bij voldoende deelneming zou een extra vliegtuig kunnen worden gecharterd, hetgeen wij op verzoek van de K.L.M. hier dus bekend maken. Eventuele aanmeldingen hiervoor s.v.p. uiterlijk 1 Juni aan het Secretariaat voor het Buitenland.
Op de volgende tentoonstellingen kwamen de daarachter genoemde Nederlandse fotografen met hun werk uit:
World International Photographic Fair and Exhibition, Leeds.
H. C. W. van Schaik, Nijmegen.
J. Scholten, Haarlem.
Windlesham Camera Club, Ninth International Exhibition of Photography, Camberley, Surrey, England.
H. C. W. van Schaik, Nijmegen met *eervolle vermelding.*
International Easter Salon of Pictorial Photography, Solihull.
Mevr. B. Clement-Van Loenhoud, Rotterdam.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.
H. C. W. van Schaik, Nijmegen.
15. Salão Internacional de Arte Fotográfica, Lissabon.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.
Mysore Photographic Society, Fourth International Salon 1951 Bangalore, India.
P. J. Prevoo, Kerkrade.
20th. Annual Minneapolis International Salons of Photography.
C. J. J. Schaepman, Zwolle
IVme Salon International d'Art Photographique 1952, Bordeaux.
H. J. Remigius, 's-Gravenhage.
C. J. J. Schaepman, Zwolle.
Worcestershire Camera Club and Cine Club, Third Worcestershire International Salon.
H. C. W. van Schaik, Nijmegen.
Joh. Scholten, Haarlem.
Onze welgemeende gelukwensen voor de inzenders, speciaal de heer Van Schaik met zijn onderscheiding.

ONZE VERENIGINGEN.

A.F.C. „ROTTERDAM ZUID" TE ROTTERDAM.
Lokaal: Sikkelstraat 33; aanvang 8 uur.
21 Mei: Foto van de maand.
4 Juni: Bespreking fotocollectie B. Bondswedstrijd 1951.
18 Juni: Foto van de maand.

BAARNSE FOTOCLUB TE BAARN.
Lokaal: in Hotel Zeiler; aanvang 8 uur.
14 Mei: Filmavond.
23 Mei: Bespreking collectie van de Bondswedstrijd door de heer Seymonsbergen.

A.F.V. „DE VELUWE" TE APELDOORN.
Lokaal: Hotel van Steeden; aanvang 8 uur.
26 Mei: Causerie over de geschiedenis der fotografie.
2 Juni: Algemene ledenvergadering.
23 Juni: Bespreking Bondscollectie F.
7 Juli: Bespreking Bondscollectie VI.

UTRECHTSE A.F.V. TE UTRECHT.
Lokaal: Lange Nieuwstraat 10a; aanvang 8 uur.
Elke Donderdagavond bijeenkomst.

PHILIPS FOTOCLUB TE EINDHOVEN.
Lokaal: Ontspanningsgebouw; aanvang 8 uur.
28 Mei: Canadese kleurdia's.

BOSSCHE A.F.V. TE DEN BOSCH.
Lokaal: Boschdijkstraat 43; aanvang 8 uur.
26 Mei: Fotocollectie B, Bondswedstrijd.
9 Juni: Praatavond.
23 Juni: Fotocollectie A, Bondswedstrijd.

LIMBURGSE FOTOTENTOONSTELLING.

Het is alweer een poos geleden dat de A.F.C. „Zuiderlicht" te Hoensbroek een fototentoonstelling organiseerde, waaraan 11 Limburgse fotoverenigingen hebben deelgenomen.
Onder grote belangstelling en in tegenwoordigheid van meerdere autoriteiten is deze tentoonstelling geopend, waarmede wel bewezen werd dat de fotografie wel in het middelpunt van de belangstelling staat in Limburg. Een verder bewijs hiervoor is wel dat op de eerste dag dat deze tentoonstelling voor het publiek geopend was, het bezoek 400 personen bedroeg. Werkelijk is dit voor Hoensbroek een enorm aantal, en de organiserende vereniging zal zich ruimschoots beloond weten voor de moeite die zij, onder de krachtige impulsen van haar voorzitter, de heer Weeber, zich gegeven heeft om deze tentoonstelling tot een succes te maken.
De prijzen werden uitgereikt door een bondsbestuurslid, de heer Mettau, en wel de

1ste prijs de heer Rhenia te Weert,

2de prijs de heer Vromans te Maastricht,

3e prijs de heer Vromans te Maastricht.

Eervolle vermeldingen gingen naar de heren Vincken te Venlo; Grummer te Maastricht en v. d. Werff te Kerkrade, welke prijswinnaars, zij het wat laat, toch nog de gelukwensen van het Bondsbestuur wel zullen willen aanvaarden.
Een gelukkig initiatief, een groot succes!

EEN AANTREKKELIJK VOORBEELD.

De Deventer A.F.V. heeft op 26 Maart en 2 April j.l. een Fotocursus georganiseerd voor beginnende en enigszins gevorderde amateur-fotografen.
Aan deze cursus, waaraan door middel van de pers bekendheid werd gegeven, konden ook niet-leden tegen een inschrijfgeld van *f* 1.— deelnemen.
De opkomst van de niet-leden was uitstekend en heeft de Deventer A.F.V. reeds 4 nieuwe leden opgeleverd.
De cursus werd door de secretaris van de D.A.F.V., de heer Hofman, gegeven.
Verenigingen die dit voorbeeld willen volgen, kunnen eventuele verdere gegevens verkrijgen bij de secretaris, Dahliastraat 9 te Deventer, telefoon na kantoortijd, 2167.

Fotografie. Kunst en Ambacht

De Nederlandse Vereniging van Vakfotografen N.F.P.V. heeft het gelukkige initiatief genomen tot een tentoonstelling van goed vakwerk, welke in verschillende plaatsen in ons land te zien zal zijn. Als eerste plaats was Utrecht aan de beurt, waar Utrechts burgemeester de tentoonstelling opende op 3 Mei. Wij zeggen daarom: gelukkig initiatief, omdat alleen een goede verzameling van werk, dat uit normale opdrachten voorkwam, het publiek een juiste indruk geven kan van wat de vakman presteert. Het is nog iets anders, indien de vakman op tentoonstellingen werk exposeert dat hij uit liefhebberij maakte, dan wanneer hij tonen kan: zie dit maakten wij voor anderen, dit kunnen wij ook voor u. Het op deze tentoonstelling gebodene staat op een bijzonder goed peil, het is werk dat met het beste in het buitenland vergeleken mag worden, en het is veelzijdig in zijn onderwerpen. Wij kunnen een rustig bezoek aan deze expositie aanbevelen; het moge wat vreemd klinken, maar met deze tentoonstelling zal de achting voor de ambachtsman die fotograaf heet, beslist beduidend stijgen. Maar al te zeer immers wordt de waardering van diens werk bepaald door wat sommige etalages menen te moeten bieden als lokmiddel voor nieuwe klanten, en dan vergeet men, dat die lokmiddelen afgestemd zijn op de smaak van dat grote „publiek". Slechts een kleinere groep vecht voor een betere kwaliteit, die de meesten gaarne zouden willen, en ook hiermee zal men dat gestelde doel weer meer benaderen.

Een voortreffelijk geillustreerde en gedrukte catalogus, helaas door de uitgever, de N.F.P.V., met een album betiteld, geeft een goede indruk van het gehalte dezer expositie. De gedachte, bij deze foto's niet de naam van de maker op te nemen, doch deze achterin en een lijstje samen te vatten, is zeer goed. Maar al te zeer is er neiging, de waarde van de foto af te meten naar de naam van de fotograaf. De inleidende tekst kunnen wij niet in alle opzichten geslaagd vinden, hij streeft zijn doel voorbij en wordt daardoor op een ongewenst ogenblik komisch. De foto's maken echter alles weer goed en leveren daarmee bewijs dat de fotograaf beter met licht dan met inkt te schrijven weet. Wat ook zijn vak is. H.

OCCASION! AANGEBODEN:

I Zo goed als nieuwe technische camera „GRAPHIC VIEW" 10/12,5 cm met Kodak Ektar F3,5 203 mm en groothoekobj. „Graflex" Optar F6,8 65 mm, beide hard coated in sluiter 1/400 sec., 6 dubbel cassetten en filmpakchassis, het geheel in stevige koffer, alles voor f 800.—

II Zo goed als nieuwe LEICA IIIb met Suumar F2 coated, synchronizer, zonnekap, paraattas, groothoekobjectief „ELMAR" F3,5 3,5 cm ook coated; universeelzoeker (3,5—13,5 cm) originele lederen koffer voor Leica uitrusting, het geheel voor f 800.—

III zo goed als nieuwe 6/9 prachtcamera KODAK MEDALIST II met Ektar F3,5 10 cm gekoppelde afstandmeter, paraattas, prima voor portretten, groepen, reportages, enz. nieuwprijs f 1355,— voor f 700,—.

Brieven onder No. 488928 Foto aan 't bur. v. d. bl.

GEVRAAGD **een flinke bediende**

voor Atelier en Fotohandel

Vereist, een prima retouche en moet in staat zijn, alle voorkomende opnamen te maken. Voor een actief persoon een prettige en zelfstandige werkkring. Brieven onder nummer 488789 F. aan bur. van dit blad.

Vertegenwoordiger-Fotograaf

b.z.a. voor direct, in het bezit v. a. rijbewijzen. Liefst met bestelwagen voor directe verkoop

Brieven onder no 488351 Foto bureau van dit blad

Aan een wetenschappelijk onderzoekingslaboratorium te Amsterdam, wordt voor zo spoedig mogelijk

gevraagd een Fotograaf

met ervaring in

Microfotografie, Microcinematografie en bekend met kleurenfotografie.

Sollic. te richten aan nr. 484824 aan bur. van dit blad.

Al die voortreffelijke boeken van

De Fotografische Bibliotheek

en al die pittige werkjes van

De FOTO-SERIE

(nota bene slechts f 1,25 per stuk!)

zijn verkrijgbaar bij

Boekhandel „C. MISSET"

IJsselkade - Doetinchem - Tel. 341

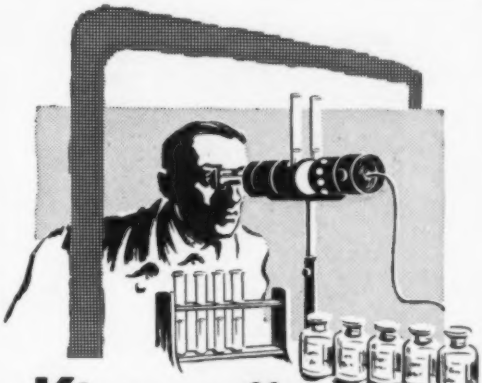

Kleurstoffen

voor het kleuren van fotos

(eiwitlazuurverven)

a) in substantie b) in houdbare oplossingen voor het retoucheren van zwart-wite en **gekleurde fotos**

sensibilisatoren · desensibilisatoren

filterkleurstoffen

pinatypiekleurstoffen

van de hoogste zuiverheid en kwaliteit

FARBWERKE HOECHST

vormals Meister Lucius & Brüning

Frankfurt (M)-Hoechst

F 8611-M

PERLUX

EEN PRIMA KLEINBEELD

GROOTSE PRESTATIES
VOOR EEN LAGE PRIJS

Met Staeble F 2.9
en Prontor S
f 187.–

3 FUTURA

Tussenringen voor opnamen van 37-100 cm in lederen étui

Levering uitsluitend via de erkende Fotohandel

Alleen-Importeurs :

J. SANDERS Foto- & Kino-Import

Laurillardlaan 15 - Santpoort - Tel. K 2560 - 8094

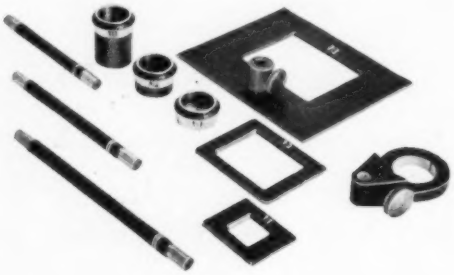

FUTURA REPRO-STATIEF

Voor 50 mm en 45 mm

Levering uitsluitend via de erkende Fotohandel

Alleen-Importeurs :

J. SANDERS Foto- & Kino-Import

Laurillardlaan 15 - SANTPOORT - Tel. K 2560 - 8094

DALCO

ONTWIKKELAARS

IN

POEDERVORM

THANS VERKRIJGBAAR

De DALCO ontwikkelaars in vloeibare vorm zijn door hun uitmuntende kwaliteit zeer populair geworden.

Naar aanleiding van vele verzoeken is er besloten deze ontwikkelaars thans ook in poedervorm in de handel te brengen.

D.O. 33 Een doeltreffende fijnkorrel negatief-ontwikkelaar.
1 liter gerede ontwikkelaar . . . . . **ƒ 1,50** bruto

D.O. 9 Voor contact-, chloorbromide- en vergrotingspapieren, volgens het bekende Litol recept. Op te lossen in 1 liter water en bij gebruik te verdunnen 1 op 2 à 3.
Prijs **ƒ 1,50** bruto

Verkrijgbaar bij Uw fotohandelaar

NEDERLANDSCHE FOTOGRAFISCHE INDUSTRIE N.V.
SOESTDUINEN, NEDERLAND

Foto Dutch 9½ x 3

★ 'COBROL' handelsmerk

BROMIDE–
PAPIER–
ONTWIKKELAAR

ENN NIEUW **M&B** FOTOGRAFISCH PRODUCT

De invoering van „ COBROL ", een nieuw product der M&B Laboratoria, brengt thans voor alle fotograferenden een geheel voor het gebruik gerede bromide-papier ontwikkelaar, in zeer geconcentreerde oplossing, óf voor grote verbruikers, in poedervorm.

„ COBROL " is geschikt voor alle soorten bromide o chlorobromide papieren. „ COBROL " geeft diepe schaduwpartijen, heldere en prachtig doortekende spitslichten, een uitstekende tintenschaal en veroorzaakt geen vlekken of verkleuring.

Uitstekende resultaten kunnen worden verkregen bij zeer uiteenlopende ontwikkeltijden. Ofschoon een ontwikkeltijd van 2 minuten wordt aanbevolen voor optimale resultaten, kan men met ontwikkeltijden varierende tussen 1 tot 3.5 minuten, prima vergrotingen of afdrukken maken, volkomen vrij van gele vlekken.

Door de zeer hoge concentratie (1 op 10!) van de vloeibare „ COBROL ", neemt deze ontwikkelaar heel weinig ruimte in op de planken in Uw donkere kamer of laboratorium. " COBROL " heeft een grote houdbaarheid en een lange levensduur.

Verpakkingen:
flessen van 2.5 liter geconcentreerde vloeistof, voor 25 liter gerede ontwikkelaar.
bussen poeder, voor een voorraadsoplossing van 22.5 liter, voldoende voor 67.5 liter gerede ontwikkelaar.
voor amateur-gebruik:flessen van 250 cc geconcentreerde vloeistof, voor 2.5 liter gerede ontwikkelaar.

MAY & BAKER LTD
DAGENHAM ENGLAND

Alleenvertegenwoordigers voor Nederland:
N.V. Fototechnische Groothandel ODIN Graafseweg 68 **NIJMEGEN**
PA 94

In het Atelier

kan zowel de amateur als ook de vakfotograaf met de SIXTOMAT J licht en schaduw in elke gewenste verhouding afstemmen ; men is niet meer van het toeval afhankelijk, doch werkt bewust naar veel mooiere opnamen toe. Bovendien staat de SIXTOMAT J de beproefde object-meting even goed toe als de nieuwe lichtmeting en wel zonder enige omrekening of aanvulling

Sixtomat
J

EEN BELICHTINGSMETER VAN GOSSEN

VRIJMA's Fotobedrijven vraagt voor a.s. seizoen
2 allround Fotografen-Laboranten, ongeh., 20—25 jr
2 Fotografen, ongehuwd, 25—30 jr

Allen moeten goed met publiek k. omgaan en moeten vlot k. werken met Rolleiflex en Leica en routine hebben bij 't maken van groepsfoto's in de buitenlucht. Machineschrijven strekt tot aanbeveling. Indiensttreding 20 Mei. Schriftelijke aanbiedingen met afsch. v. get. aan Kantoor Vrijma's Fotobedrijven. Nwe Ebbingestr. 104a. Tel. 24391, Groningen

Gevraagd in moderne speciaal-fotozaak te Amsterdam
PRIMA FOTOGRAAF
allround vakman met diploma's.

Aangeboden wordt prettige zelfstandige werkkring met deelname in het bedrijf. Aantrekkelijke voorwaarden en een mooie kans voor een flinke en kundige kracht.

Brieven onder No. 488338 Foto aan het bur. van dit blad.

ALBUM MARCEL VéRONèSE

50 originele naaktfoto's, formaat 24 x 30 cm. Uitgevoerd in kunstdruk met hoogglanzende kartonnen omslag, prijs f 12.50, levering franco.

STARS et VEDETTES

Het meest gevraagde Franse amusementsblad met 70 cm Pin-Up. Thans wederom verkrijgbaar, gedurende 2 jaar hier niet in circulatie gebracht.

Verschijnt iedere 14 dagen, prijs f 2.50, porto en verpakking 20 cent.

Verkrijgbaar bij Uw tijdschriftenhandelaar of direct na storting op girorekening 395.669 bij de alleenvertegenwoordigers voor Nederland.

PHOFIL BOOK IMPORT

Amstelkade 42 - AMSTERDAM - Telefoon 27578

Veilinggebouw „DE VIJZEL"

Keizersgracht 616 - Amsterdam - Tel. 37167

FOTO, KINO FILMS EN INSTRUMENTEN
kunnen dagelijks bijgevoegd worden

Magazijngoederen, Winkelinventaris e.a. kunnen ook ter plaatse door ons geveild worden — Vraagt condities

Makelaar N. C. A. J. Groenendijk, Veilinghouder

Wilt U voordelig en goed Uw **WINKELBETIMMERING** veranderen?

In 33 jaar verzorgden wij meer dan 3000 winkelinterieurs

Vraagt dan prijs en tekening bij **Fa J. HAASDIJK**

Schietbaanstr. 15 - Jan v. Vuchtstr. 42 - ROTTERDAM - Tel. 30759-30752

exa

een kleinbeeld-camera van goeden huize
een product van de wereldbekende
Ihagee-Exakta-fabrieken

exa

een precisie-camera tegen
een populaire prijs.

exa

een camera met verwisselbare
optiek en zoekersysteem,

- eenoogige reflex-camera 24 x 36 mm,
- vrij van parallax,
- verwisselbare optiek,
- verwisselbare zoeker,
  (matglas resp. prismazoeker)
- cassettes bij daglicht verwisselbaar,
- gesynchroniseerd voor flitslampen
  en Multiblitz,
- klepsluiter van 1:25 t.m. 1:150 sec.
- **alle toebehoren passen zowel op de EXA als de EXAKTA-VX,**
- uitstekend geschikt voor micro-
- macro- en kleurenopnamen

Leverbaar met reflexvrije:
Meritar 1 : 2·9/50 mm
Trioplan 1 : 2·9/50 mm

Firma Dr K. Heynderickx - Hugo de Grootstraat 17a
Den Haag

'promicrol'

De Ultra fijne korrel-ontwikkelaar bij uitstek, die heel fotografisch Nederland aan het veroveren is.

★

Ook u moogt zich de weelde niet permitteren, met minder goede resultaten tevreden te zijn. De allerbeste vaklieden in ons land zijn enthousiast:

„Promicrol is een openbaring!"

„Eindelijk een ontwikkelaar, die breekt met de sleur van overbelichting (en vervlakking) en onderontwikkeling".

Promicrol wordt geleverd in hermetisch gesloten verpakkingen, voldoende voor 600 cc gerede ontwikkelaar. Prijs *f* 3.—

Thans bij alle eerste rangs zaken in voorraad

★

FABRIKANTEN:

MAY & BAKER

DAGENHAM

ALLEENIMPORTEURS:

N.V. ODIN, Nijmegen

Noteert in uw agenda:

EXPOSITIE „FILM EN FOTO 1952"
R.A.I.-gebouw Amsterdam
27 Juni—6 Juli 1952

GROOT CAMERA-NIEUWS!

De sensatie op de Utrechtse Jaarbeurs was ongetwijfeld de

nieuwe CONTAX-S.

Iedereen stond verbaasd over de mogelijkheden, die deze camera biedt.

Een vooraanstaande fotograaf gaf als zijn mening te kennen, dat de Contax-S het mooiste was, dat hij ooit op cameragebied had gezien. Door dit succes is de eerste zending geheel uitverkocht.

Wij hopen echter binnen enkele maanden een nieuwe zending te ontvangen.

Contax-S

24 x 36 mm

EEN OMWENTELING IN DE CAMERA-TECHNIEK

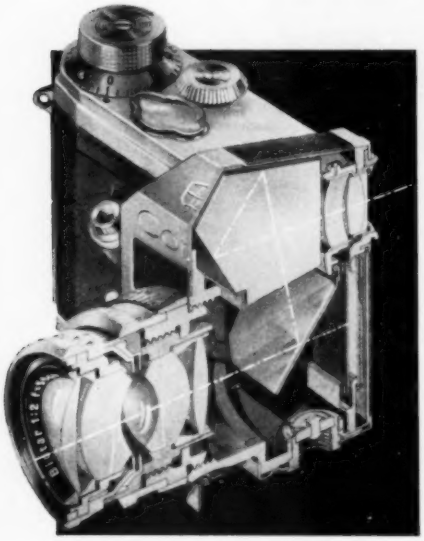

1 Matglas-instelling op ooghoogte
2 Links en rechts goedstaand door ingebouwd prisma
3 U stelt in door de lens, dus geen parallax
4 Fotograferen op korte afstand tot 10 cm door gebruik van eenvoudige tussenringen
5 Geen extra zoeker-aanpassing nodig voor gebruik van groothoek of tele-lenzen
6 De normale lenzen zijn voorzien van een diafragmastop, zodat U vooraf het gewenste diafragma kunt bepalen
7 Spleetsluiter van 1 tot 1/1000 seconde
8 Ingebouwde zelfontspanner
9 Film-indicator
10 Scharnierende achterwand
11 Met eenvoudig tussenstuk te gebruiken voor macro-opnamen
12 De camera is ideaal voor het maken van kleuren-opnamen, doordat U een nauwkeurige afbeelding krijgt in de natuurlijke kleuren

PRIJZEN

met Zeiss Tesser F 2.8 — 5 cm	f 1195,—
met Zeiss Biotar F 2. — 58 mm	f 1350,—

FOKA N.V. **Admiraliteitsstraat 8 abc - Telefoon 22242-24422**
ROTTERDAM **2e Middellandstraat 23 - Telefoon 34644**

DE WEG NAAR DE TOP

Kodak

BROMESKO effent de weg naar de top van Uw fotografische prestaties. Bromesko — een papier van het chloro-bromide type — bezit alle goede technische eigenschappen van dit soort emulsie en laat zich toch even gemakkelijk verwerken als bromide-papier. Behandeling in verschillende soorten ontwikkelaars maakt een grote variatie in de beeldtint mogelijk; de beeldkwaliteit wordt door geen andere papiersoort, welke zowel voor vergroting als voor contact kan dienen, geëvenaard. Ook in Uw collectie negatieven bevindt zich vrijwel geen enkele opname, die niet wint aan kwaliteit door vergroten of afdrukken op één van de vele soorten Kodak Bromesko. Kodak Bromesko is verkrijgbaar bij Uw fotohandelaar.

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG